

**Univerzita Palackého v Olomouci**

**Právnická fakulta**

**Jan Špička**

**Právní úprava a využití tzv. skupinových žalob v ČR a v zahraničí**

**Diplomová práce**

**Olomouc 2012**

*Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Právní úprava a využití tzv. skupinových žalob v ČR a v zahraničí vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.*

V Olomouci dne 27. 11. 2012

Jan Špička

*Chtěl bych tímto poděkovat JUDr. Kláře Hamulákové, Ph.D. za podnětné rady, odborné vedení, vstřícnost a výbornou spolupráci při zpracování této diplomové práce.*

# OBSAH

<b>1. ÚVOD .....</b>	<b>6</b>
<b>2. HROMADNÁ ŽALOBA V USA .....</b>	<b>8</b>
2.1 ÚVODNÍ VÝKLADY A OBECNÁ CHARAKTERISTIKA .....	8
2.2 STRUČNÝ HISTORICKÝ VÝVOJ .....	10
2.2.1 Vznik a období ekvitního práva .....	10
2.2.2 Období psaného práva .....	12
2.3 SOUČASNÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA .....	12
2.3.1 Prerequisites .....	13
2.3.2 Typy hromadných žalob .....	15
2.3.3 Certification .....	18
2.3.4 Oznámení .....	19
2.3.5 Opt-out .....	20
2.3.6 Závaznost rozsudku .....	21
2.3.7 Dohoda a zpětvzetí žaloby .....	21
2.3.8 Další zvláštnosti a dílčí otázky .....	23
2.4 ZÁVĚREČNÉ POZNÁMKY .....	25
<b>3. HROMADNÁ ŽALOBA V ČESKÉ REPUBLICCE .....</b>	<b>26</b>
3.1 ÚVODNÍ POZNÁMKY A TERMINOLOGIE .....	26
3.2 VZNIK A VÝVOJ PRÁVNÍ ÚPRAVY .....	26
3.3 ANALÝZA PLATNÉ A ÚČINNÉ ÚPRAVY .....	28
3.3.1 Překážka litispendence .....	28
3.3.2 Závaznost rozsudku .....	33
3.3.3 Několik poznámek ke spolkové žalobě .....	34
3.4 HODNOCENÍ PRÁVNÍ ÚPRAVY A JEJÍ PROBLEMATICKÉ ASPEKTY .....	35
3.4.1 Překážka litispendence a třetí osoby .....	36
3.4.2 Závaznost rozhodnutí ve vztahu ke třetím osobám .....	37
3.4.3 Výkon rozhodnutí .....	38
3.4.4 Další dílčí problémy .....	39
3.4.5 Zneužitelnost skupinové žaloby .....	40
<b>4. KOMPARACE A ÚVAHY DE LEGE FERENDA .....</b>	<b>42</b>

4.1	SROVNÁNÍ INSTITUTU HROMADNÉ ŽALOBY V PRÁVNÍM ŘÁDU ČESKÉ REPUBLIKY A SPOJENÝCH STÁTŮ.....	42
4.1.1	Problematické aspekty srovnání .....	42
4.1.2	Konkrétní srovnání .....	43
4.2	ÚVAHY DE LEGE FERENDA.....	44
4.2.1	Okruh použitelnosti hromadné žaloby.....	44
4.2.2	Uznání žaloby jako skupinové.....	45
4.2.3	Vymezení skupiny a notifikace jejích členů.....	45
4.2.4	Opt-in či opt-out .....	46
4.2.5	Konkrétní opatření k ochraně a uplatnění práv jednotlivých členů skupiny ....	46
4.2.6	Rozhodnutí a jeho výkon.....	48
4.2.7	Kolektivní žaloba.....	48
4.2.8	Závěrečné poznámky .....	49
<b>5.</b>	<b>ZÁVĚR.....</b>	<b>50</b>
<b>6.</b>	<b>SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ .....</b>	<b>56</b>
<b>7.</b>	<b>SHRNUTÍ V ČESKÉM A ANGLICKÉM JAZYCE .....</b>	<b>58</b>
7.1	SHRNUTÍ.....	58
7.2	SUMMARY .....	58
<b>8.</b>	<b>SEZNAM KLÍČOVÝCH SLOV/KEY WORDS LIST .....</b>	<b>60</b>

# 1. Úvod

Tato práce se zabývá právním institutem hromadné (skupinové) žaloby. Jako hromadná žaloba bývá zpravidla označována žaloba skupiny osob, která je vedena prostřednictvím představitele, jenž v řízení tuto skupinu reprezentuje a vede řízení zástupnou formou pro celou skupinu.<sup>1</sup> Z obecnějšího hlediska tedy jde o nástroj uplatnění a ochrany kolektivních zájmů v civilním soudním řízení.

Uvedené téma jsem si vybral především pro jeho aktuálnost. V současném hospodářském prostředí významně narůstá možnost negativního zásahu do práv určitého (často i poměrně velkého) okruhu osob. Je to dáno hospodářským i technologickým rozvojem. Hromadná žaloba je nástrojem, který má, dle mého názoru, potenciál sloužit jako účinný nástroj k ochraně těchto „hromadných“ práv. Motivem k výběru tohoto tématu byla i skutečnost, že dané téma není v české odborné literatuře příliš rozebíráno. To s sebou samozřejmě nese požadavek na vyšší míru invence při zodpovídání „nezmapovaných“ otázek; zároveň se však otvírá také širší prostor pro nové myšlenky.

Základní hypotézou, ze které vycházím, je předpoklad, že současná úprava tohoto institutu je v právním řádu České republiky nedostatečná a problematická. Hlavním cílem mé práce je pak ověření či vyvrácení této skutečnosti. V závislosti na odpovídajících zjištěních se pak snažím přijít s možnostmi zlepšení současného stavu a nacházet řešení v rovině *lege ferenda*.

Mimo české právní úpravy se tato práce rovněž zabývá úpravou hromadné žaloby (tedy institutu „class action“) ve Spojených státech amerických. I tato oblast zkoumání slouží k naplnění výše uvedených cílů práce; pomáhá hlubšímu porozumění dané problematice, usnadňuje odhalení stávajících problémů a především slouží jako inspirační zdroj pro možná budoucí řešení.

Co do struktury je právě část pojednávající o právní úpravě hromadné žaloby ve Spojených státech zařazena jako první. Rozbor této úpravy totiž zároveň poskytuje vhodný úvod do problematiky hromadných žalob obecně – pomáhá k porozumění základních institutů i systému jako celku. Dále taktéž umožňuje užitečný nadhled a povědomí o rozličných právních nástrojích a konstrukcích, což lze při následném zkoumání tuzemské úpravy nesporně využít. Pominout nelze ani hledisko historické, kdy právě anglosaský právní systém

---

<sup>1</sup> FLEMING, James, HAZARD, Geoffrey. *Civil procedure*. 3. vydání. Boston: Little, Brown and company, 1985, s. 562 – 563.

byl prostředím, ve kterém hromadná žaloba vznikla a kde i v současné době nalézá nejširší uplatnění.

Konkrétní členění části zabývající se touto zahraniční úpravou je vcelku klasické. Po úvodních výkladech, přibližujících hromadnou žalobu jako takovou a její smysl, se (velmi) stručně zabývá historickým vývojem institutu. Následuje rozbor stavu *de lege lata* – zde se snažím o srozumitelnou, přehlednou charakteristiku fungování institutu hromadné žaloby ve Spojených státech. Zabývám se především důležitými (či zajímavými) oblastmi. Některé okruhy naopak úmyslně opomím, například otázku příslušnosti soudů. Toto záměrné vynechání určitých okruhů je dáno snahou zaměřit se na oblasti využitelné pro další části práce. Poté následuje stručná sumarizace poznatků a „pocitů“ z rozebrané zahraniční úpravy.

Další část se již věnuje právní úpravě hromadné žaloby v České republice. Nejprve podává základní definice a objasňuje terminologický aparát. Dále se zabývá vznikem a (nedlouhým) vývojem právní úpravy. Následně stručně a nezaujatě analyzuje právní stav *de lege lata* a až poté se věnuje kritickému pohledu na současný stav a především rozebírá jeho problematické aspekty. Toto členění je částečně objektivně vynuceno stavem právní úpravy, ale z části také záměrné. Analýza a nezaujaté přiblížení úpravy je samozřejmě nezbytností. Původní záměr organicky zakomponovat kritické postřehy a hodnocení právní úpravy do této analýzy se ukázal jako nereálný. Zásadní problémy se totiž (paradoxně) netýkají přímo zákonného textu, ale mají hlubší kořeny; jde o problémy značně samostatné, především koncepčního charakteru. Navíc odhalení těchto problémů je jedním z nejdůležitějších cílů této práce a nezbytným předstupněm pro další úvahy *de lege ferenda*. Proto je o nich pojednáno samostatně.

Závěrečná část práce nejprve komparuje právní úpravu hromadné žaloby ve Spojených státech a České republice. Dále se pak, s využitím získaných poznatků, snaží o koncepční úvahy *de lege ferenda*.

V této práci jsou využívány obecné vědecké metody – v popisných částech především analýza, dále samozřejmě také syntéza indukce a dedukce. Hojná je (již vzhledem k obsahu práce) také komparace. Používány jsou také další metody, a to obzvláště generalizace, abstrakce a analogie.

Téma hromadných žalob stojí spíše na okraji pozornosti české odborné literatury. Samostatně je rozebíráno především v člancích odborných periodik. V monografiích a komentářové literatuře zabývající se civilním procesem jsou přinejlepším pouze okrajové zmínky a základní charakteristiky. Ojediněle lze nalézt detailnější zpracování ve sborníku či

komparační monografii. Judikatura vztahující se k tématu v podstatě neexistuje. Pokud ano, je zpravidla neaktuální, a zabývá-li se hromadnými žalobami, tak pouze okrajově.

Práce se zdroji tedy vyžadovala kritický přístup spočívající nejprve v nalezení a zvolení základních teoretických východisek (např. pojmosloví, definice jednotlivých institutů apod.), která umožňují samotné uchopení tématu. Dále jsem se snažil o syntézu podnětných myšlenek, nápadů, oprávněné kritiky i dalších informací, které byly nejbližší mému právnímu myšlení a představám. Podrobnější seznámení se zdroji samozřejmě také ovlivnilo mé vlastní názory, postoje a myšlenky, jež jsou v této práci prezentovány.

Pokud jde o zdroje týkající se právní úpravy ve Spojených státech, situace je značně odlišná, téma je v tamní literatuře zpracováno hojně. Vycházel jsem především z obecných monografií zabývajících se civilním procesem. V těchto případech byla specifická práce se zdroji dána jejich cizojazyčným zněním a potřebou zkoordinování odborné terminologie.

Tato práce pojímá téma hromadných žalob spíše obecně. Mám za to, že si toto téma zaslouhuje daleko větší pozornost – myslím si, že další výzkum by se měl zaměřit především do dvou oblastí. První oblastí je koncepční práce na budoucí právní úpravě. Druhou je komparatistická činnost ve vztahu k (v tomto ohledu) „rozvinutějším“ právním řádům. Netřeba dodávat, že provázanost těchto dvou okruhů je více než vhodná.

## 2. Hromadná žaloba v USA

### 2.1 Úvodní výklady a obecná charakteristika

Klasické vnímání a přístup k žalobě je značně individuální. Žalobou iniciovaná ochrana je poskytována subjektu, který ji inicioval, a který je věcně legitimován. Rozsudek je poté závazný pouze mezi zúčastněnými stranami.<sup>2</sup> Tento přístup se však v některých případech setkává v globalizovaném světě se značnými problémy. Se vznikem velkých společností, označovaných jako „globální hráči“, se mění i ona individualita právních vztahů. „Účelem (...) se stává dosažení co největšího počtu individuálních vztahů na základě standardizace obchodních či jiných postupů (...).“<sup>3</sup> S uvedenou mnohostí se klasický individuální přístup může v některých případech jen těžko vyrovnat.

Je samozřejmě možné, aby ve všech situacích byla individuální práva uplatňována jednotlivě, pomocí samostatných žalob (lze si představit i stovky či tisíce jednotlivých řízení).

---

<sup>2</sup> SMOLÍK, Petr. Hromadné žaloby – současnost a výhled české právní úpravy. In KINDL, Milan (ed), DVOŘÁK, Jan (ed). *Pocita Martě Knappové k 80. narozeninám*. Praha: ASPI, 2005, s. 381.

<sup>3</sup> Tamtéž s. 382 – 383.



Toto je však nevhodné a hrozí nežádoucí možnost různých výsledků v totožných případech. Jednotlivci také často nejsou ochotni soudně vymáhat svůj jeden (často nízký) nárok – přestože v souhrnu může jít o nárok rozsahově opravdu značný.<sup>4</sup> Uvedené problémy jsou poměrně zásadní a jsou umocněny ekonomickou silou zmiňovaných globálních hráčů.

V procesní rovině je institut hromadné žaloby nástrojem, který může tyto nesnáze zmírňovat. Jako takový má plnit následující funkce – zajistit přístup k soudu i osobám, které by jinak z různých důvodů samy nežalovaly, naplnit princip procesní ekonomie, zajistit změnu chování u žalovaného.<sup>5</sup>

Termín „hromadná žaloba“ či „skupinová žaloba“ je do angličtiny překládán (resp. jde o jeho originální znění) jako „class action“. Jak již z názvu vyplývá, jde o určitý druh žaloby – tedy nástroje uplatnění práv u soudu. Název v sobě nese termín „hromadná“ či v originále „class“, což vypovídá o jisté mnohosti, četnosti, skupině atd. Právě tato mnohost (a to na straně účastníků) je klíčovou skutečností, ze které se odvíjí další zvláštnosti, navazující odlišnosti, ale i sporné otázky a kontroverze.

*„Hromadná žaloba je žaloba skupiny osob (někdy i proti skupině osob), která je uskutečňována prostřednictvím představitelů či představitelů, kteří vedou spor a jsou jeho stranou ve prospěch celé této skupiny.“<sup>6</sup>* Uvedená definice představuje základní obecnou charakteristiku institutu hromadné žaloby. Neboť jde o definici velice obecnou a širokou, je třeba ji doplnit ještě o další upřesňující typické znaky hromadné žaloby, které tuto definici pro začátek alespoň částečně zúží (klíčová, platná procesní úprava hromadné žaloby – Federal Rule of Civil Procedure 23 - obsahuje konkrétní výčet a systém požadavků, které pro tuto chvíli ponechám stranou a pokusím se o obecnější úvahy).

Prvním upřesněním je počet osob. Skupina osob, kterou výchozí definice zmiňuje, musí být dostatečně velká. Nejde však v žádném případě o určitý mezní počet charakterizovaný přesným číslem. Na tento požadavek je třeba pohlížet z funkčního hlediska. Skupina musí být natolik velká (početná), že bez použití skupinové žaloby, by nemohla účinně hájit své zájmy prostřednictvím individuálních žalob a sporů.<sup>7</sup> I při funkčním posouzení bude ale příliš vysoký počet osob, a z něj vyplývající následky, často právě oním limitujícím elementem, znemožňujícím účinné individuální uplatnění práv.

---

<sup>4</sup> WINTEROVÁ, Alena. Hromadné žaloby (procesualistický pohled). *Bulletin advokacie*, 2008, roč. 2008, č. 10, s. 21.

<sup>5</sup> ZIMA, Petr. Skupinové žaloby a české právo. *Právní fórum*, 2007, roč. 2007, č. 3, s. 95.

<sup>6</sup> FLEMING, James, HAZARD, Geoffrey. *Civil procedure*. 3. vydání. Boston: Little, Brown and company, 1985, s. 562 – 563.

<sup>7</sup> KANE, Mary Kay. *Civil procedure in a nutshell*. 2. vydání. St. Paul: West Publishing, 1985, s. 253.

Další zúžení je taktéž poměrně zřejmé. Mezi osobami ve skupině musí existovat kromě procesního vztahu (založeném na případné skupinové žalobě) vztah původní (hmotněprávní), který je vlastně definičním znakem oné skupiny. „*Jde o pouto mezi těmito osobami, které existuje nezávisle na žalobě, jako např. zaměstnanecký poměr u téhož zaměstnavatele, bydliště ve stejné oblasti; může jít také o osoby, které byly zasaženy týž protiprávním jednáním, které vyvolalo žalobu (např. osoby, které trpí znečištěním vody vyvolaným stejným znečišťovatelem nebo všechny osoby poškozené stejným podvodem).*“<sup>8</sup> Bez tohoto pouta by hromadná žaloba jako taková byla nesmyslná, neboť základní idea hromadné žaloby spočívá na myšlence, že jeden (či několik jednotlivců) z dotčené skupiny osob reprezentuje všechny tyto osoby a ve společný prospěch se aktivně účastní soudního řízení, jehož výsledek se dotkne opět celé skupiny, nikoli pouze reprezentujícího jedince.<sup>9</sup>

Již uvedené základní charakteristiky institutu hromadných žalob v právu Spojených států vyvolávají mnoho otázek. Na prvním místě stojí otázka závaznosti rozhodnutí pro osoby pouze reprezentované (tedy nikoli účastníky v pravém slova smyslu). Dále již samotné určení, zda jde o skupinovou žalobu, může být značně problematické. Také je třeba řešit situace konfliktních zájmů uvnitř často velmi početné skupiny, otázku dostatečné a adekvátní reprezentace skupiny a další.

Tyto otázky byly kladeny a řešeny v průběhu vývoje institutu hromadné žaloby ve Spojených státech a postupným vybrušováním právní úpravy i rozhodovací praxe. Právě tento vývoj a historické pozadí úpravy stručně shrnuje následující část této práce.

## **2.2 Stručný historický vývoj**

### **2.2.1 Vznik a období ekvitního práva**

Institut hromadné žaloby lze poprvé najít v 17. století v anglickém „bill of peace“. Šlo o procesní nástroj užívaný soudy druhé instance zvanými „courts of chancery“.<sup>10</sup> „*Hromadná žaloba je vynálezem ekvitního práva, který umožnil dojít k rozhodnutí v případech, kdy počet osob zainteresovaných na předmětu sporu je tak velký, že jejich přistoupení, jako stran sporu bylo v souladu s běžnými pravidly soudního procesu neproveditelné.*“<sup>11</sup>

---

<sup>8</sup> FLEMING, James, HAZARD, Geoffrey. *Civil procedure*. 3. vydání. Boston: Little, Brown and company, 1985, s. 563.

<sup>9</sup> Tamtéž.

<sup>10</sup> FRIEDENTHAL, Jack a kol. *Civil procedure: cases and materials*. 9. vydání. St. Paul: Thomson-West, 2008, s. 689.

<sup>11</sup> SUBRIN, Stephen a kol. *Civil procedure: Doctrine, practice and context*. 3. vydání. Austin: Aspen Publishers, 2008, s. 936.

Hromadná žaloba byla tedy faktickým důsledkem řešení problému, jak se reálně dobrat konce sporu a jeho řešení, v situaci, kdy na jedné straně stálo mnoho desítek (či stovek) osob. Nabízí se samozřejmě možnost vést řízení s každou touto osobou zvlášť, to však naráží jak na úskalí právní, tak na problémy praktické a ekonomické. Z mimoprávních problémů je zřejmý především problém neekonomičnosti. Soud by vedl např. sto sporů se stejným žalovaným vyplývajících z jeho stejného protiprávního jednání, které zasáhlo sto jiných osob. Tyto jiné osoby by se vystřídali postupně jako žalobci, soud by stokrát prováděl dokazování a vydal sto rozsudků. I toto teoretické a velmi neekonomické řešení však naráží na právní problém osob, které nezbytně musí být účastníkem řízení. Jde o osoby, které mají zájem na probíhajícím sporu a jejichž zájem by mohl či musel být ovlivněn rozsudkem, kterého by bylo dosaženo za jejich nepřítomnosti.<sup>12</sup> Bez těchto osob zpravidla nelze pokračovat soudním řízením. Může jich však být obrovské množství, případně nemusí být přesně identifikovatelné (např. nenarození dědicové). Jejich přistoupení tedy nebylo reálně proveditelné. V těchto situacích ekvitní soud připustil, aby jeden z členů takové skupiny zastupoval všechny ostatní v této skupině.<sup>13</sup>

Tímto způsobem se ekvitní soudy vypořádaly s problémem osob, které nezbytně musí být účastníkem a položily základy pro vznik hromadné žaloby v dnešním smyslu slova. Vyřešení tohoto problému však přineslo další otázku, a to otázku závaznosti soudního rozhodnutí.

V situaci kdy jedna nebo více osob zastupovaly celou skupinu osob, však vyvstala otázka, pro koho je rozhodnutí soudu závazné. Ze základních znaků a definice hromadné žaloby vyplývá, že soudní rozhodnutí by mělo být závazné pro celou skupinu (tedy každého jednoho člena skupiny). Tím však dochází k jisté kontroverzi, kdy je osoba přímo vázána soudním rozhodnutím, a to aniž by byla přímo účastníkem řízení (tím je pouze zprostředkovaně).

Počátkem 19. století se soudy snažily posuzovat tuto otázku uvedeným způsobem (tedy aby soudní rozhodnutí bylo ve výsledku závazné pro celou skupinu). Bohužel však často docházelo i k opačným rozhodnutím (především když následně člen skupiny tvrdil, že byl protiprávně vyloučen z projednávání sporu, a že je vázán rozhodnutím, aniž by byl

---

<sup>12</sup> KANE, Mary Kay. *Civil procedure in a nutshell*. 2. vydání. St. Paul: West Publishing, 1985, s. 109.

<sup>13</sup> FLEMING, James, HAZARD, Geoffrey. *Civil procedure*. 3. vydání. Boston: Little, Brown and company, 1985, s. 563.

účastníkem příslušného řízení). Ve výsledku tedy docházelo k popření základního bodu celé vznikající doktríny hromadných žalob.<sup>14</sup>

### 2.2.2 Období psaného práva

V dalším období bylo zvykové právo ekvitních soudů nahrazováno psaným právem. V roce 1842 Nejvyšší soud Spojených států vyhlásil „Equity Rules“, které regulovaly průběh řízení před federálními soudy. Jedna z nich (Rule 48) se vztahovala právě na hromadné žaloby. Stále se však jednalo o velice obecná pravidla a na problém závaznosti rozhodnutí pro všechny členy skupiny nedávala odpověď. V roce 1912 bylo zmíněné ustanovení 48 přečíslováno na 38 a přepracováno, sporné otázky však stále přetrvávaly<sup>15</sup>.

Až v roce 1938 byla přijata Federal Rule 23 (jež je dodnes zásadním pramenem problematiky hromadných žalob). Zpočátku byla velice obtížně aplikovatelná díky své „nepřesnosti“ a v roce 1966 byla přepracována, aby poskytovala funkční test pro to, zda má jít o hromadnou žalobu či nikoliv. Dále byla jasně stanovena závaznost rozhodnutí pro všechny členy skupiny, kromě těch, kteří mohli uplatnit a uplatnili právo „opt-out“ (rozebráno dále). Přinesla také určité směrnice pro soudy, jak s hromadnými žalobami nakládat a vést řízení.<sup>16</sup> Tím byly položeny základy pro fungování hromadných žalob ve Spojených státech ve formě, jakou známe dnes.

## 2.3 Současná právní úprava

Nejprve je třeba uvést, že budu vycházet z obecné, společné federální právní úpravy. Nezhlednuji proto případné odlišnosti v právních řádech jednotlivých států. Jde o klasický přístup, který je typický i pro odbornou literaturu, ze které tato práce vychází.

Hlavním písemným pramenem současné právní úpravy civilního procesu ve Spojených státech je soubor norem zvaný Federal Rules of Civil Procedure. Federal Rule of Civil Procedure 23 (dále jen Rule 23) je jeho součástí a jak již bylo zmíněno, zabývá se právě problematikou hromadných žalob. Tato norma zakotvuje základní systém fungování hromadné žaloby - vytváří systém požadavků, které musí být naplněny, aby se vůbec o hromadnou žalobu mohlo jednat (předpis hovoří o tzv. „prerequisites“). Jsou-li tyto požadavky splněny, je třeba podle dalších kritérií určit typ hromadné žaloby. Splnění

---

<sup>14</sup> Tamtéž s. 565.

<sup>15</sup> Tamtéž s. 568.

<sup>16</sup> FRIEDENTHAL, Jack a kol. *Civil procedure: cases and materials*. 9. vydání. St. Paul: Thomson-West, 2008, s. 690.

prerequisites a kritérií určitého typu posuzuje soud a shledá-li jejich naplnění, vydá tzv. „certification“ (lze přeložit jako osvědčení či potvrzení<sup>17</sup>). Tím rozhodne, že bylo učiněno za dost všem zákonným předpokladům a jedná se o hromadnou žalobu.

Mimo uvedené obsahuje Rule 23 i další ustanovení týkající se různých dílčích oblastí (např. určitých zvláštností ve vedení řízení, schválení dohody, jmenování právního zástupce, právo opt-out apod.). Nicméně tato ustanovení jsou závislá na vydání certification; v jiném případě nejsou použitelná.

### 2.3.1 Prerequisites

Rule 23 uvádí v ustanovení (a): *„Jeden nebo více členů skupiny (orig. „class“) může žalovat nebo být žalován za celou skupinu pouze jestliže:*

1. *skupina je natolik početná, že přistoupení všech členů není proveditelné;*
2. *skutkové či právní otázky jsou společné pro celou skupinu;*
3. *požadavky či obrana představitelů nebo představitelů skupiny jsou typické pro požadavky nebo obranu celé skupiny; a*
4. *představitelé skupiny budou spravedlivě a dostatečně chránit zájmy celé skupiny.“*

Právní teorie extrahovala z výše uvedeného následující definiční znaky<sup>18</sup> (z podstaty věci plyne, že jde nejen o procesní nástroj, ale vlastně také o definiční znaky hromadné žaloby jako takové):

- ***Existence skupiny osob***

Požadavek existence skupiny osob z Rule 23 jednoznačně vyplývá. Jako velice důležité se jeví povinnost soudu definovat skupinu při vydání certification dle Rule 23(c)(1)(B). To má samozřejmě zřejmý a zásadní dopad především na určení okruhu osob, který bude soudním procesem a konečným rozhodnutím soudu ovlivněn.<sup>19</sup>

- ***Představitel skupiny musí být člen skupiny***

Tato podmínka je taktéž poměrně zřejmá a vyplývá z jazykového znění Rule 23(a).

- ***Přistoupení všech členů je neproveditelné***

Zde se přímo nabízí otázka, kolik členů musí skupina mít, aby byla natolik početná, že nelze realizovat přistoupení všech členů. *„Neexistuje pevně stanovený počet členů, který by naplnil tento požadavek mnohosti; skupiny s počtem členů až 350*

---

<sup>17</sup> Dále ponechávám v původním znění tohoto termínu

<sup>18</sup> FRIEDENTHAL, Jack a kol. *Civil procedure: cases and materials*. 9. vydání. St. Paul: Thomson-West, 2008, s. 695-700.

<sup>19</sup> Tamtéž s. 695.

byly prohlášeny za příliš malé pro hromadnou žalobu, a přesto i skupiny 25 či více členů byly v jiných případech dostačující.“<sup>20</sup> Jak bylo již zmíněno výše, je třeba na problém pohlížet z funkčního hlediska.

Velmi obecně by bylo možno konstatovat, že obvykle je požadavek splněn u skupin početnějších než 40 členů a naopak zpravidla nebývá splněn v případech skupin menších než 25 členů. V intervalu mezi těmito čísly je třeba obzvláště pečlivě přihlížet k dalším faktorům (především velikost jednotlivých nároků a geografická rozptýlenost členů skupiny).<sup>21</sup>

- **Skutkové či právní otázky společná pro celou skupinu**

V případě Haywood v. Barnes, 109 F.R.D. 568, 577 (EDNC 1986) byla vyslovena zásada, že společná otázka je ta, která vyvstane ze společného jádra působících skutečností, bez ohledu na to, zda se podpůrné a vedlejší okolnosti u jednotlivých členů mění a liší. „Soudy se přiklánějí spíše k benevolentnějšímu výkladu tohoto požadavku (...) a často i jedna zásadní společná otázka je dostatečná.“<sup>22</sup>

- **Požadavky či obrana představitelů jsou pro skupinu typické**

Dle rozsudku ve věci Marisol v. Giulina, 126 F. 3d 372, 376 (2d Cir. 1997) je tato typičnost zpravidla splněna, když nároky všech členů skupiny pramení ze stejného běhu událostí (skutkového stavu) a každý člen se dovolává svého práva za použití obdobných právních argumentů.

Dle tohoto rozhodnutí je dále významné zajistit, aby nároky představitel(ů) skupiny a skupiny jako celku byly natolik propojené, že zájmy všech členů budou dostatečně ochráněny i v jejich nepřítomnosti. Je zde vidět zřejmá (a chvályhodná) snaha o propojení s požadavky společných otázek a dostatečnou ochranu „nepřítomných“ členů skupiny.

- **Spravedlivá a dostatečná ochrana zájmů celé skupiny**

Tato podmínka je dle mého názoru velice důležitá. Na rozdíl od většiny předchozích neexistuje jaksi „samozřejmě“ a soudní dohled nad jejím naplňováním je nezbytný. Na soud je kladen požadavek, aby zvážil, zda ustanovený představitel(é) a

---

<sup>20</sup> SUBRIN, Stephen a kol. *Civil procedure: Doctrine, practice and context*. 3. vydání. Austin: Aspen Publishers, 2008, s. 940.

<sup>21</sup> FRIEDENTHAL, Jack a kol. *Civil procedure: cases and materials*. 9. vydání. St. Paul: Thomson-West, 2008, s. 696.

<sup>22</sup> Tamtéž s. 697.

jeho právní zástupce mají dostatečné odborné znalosti, schopnosti a zájem na soudním řízení a jeho výsledku; tak aby mohli skutečně reprezentovat celou skupinu.<sup>23</sup>

Důvodem je samozřejmě vlastní princip hromadné žaloby, kdy soudní řízení probíhá de facto pouze s představiteli skupiny, ostatní se ho účastní pouze přeneseně, a proto je třeba zajistit zvýšenou ochranu jejich zájmů.

### 2.3.2 Typy hromadných žalob

Předem je třeba podotknout, že v otázce typologie hromadných žalob nejde o dělení teoretické (vědecké). Typologie hromadných žalob je vytvořena samotnou Rule 23(b). Aby se jednalo o hromadnou žalobu a takto s ní bylo nakládáno, je totiž třeba vedle prerequisites naplnit znaky právě jednoho z typů hromadné žaloby. V této konstrukci lze dle mého názoru vidět především přidání dalších konkrétních požadavků v okamžiku, kdy jsou naplněny prerequisites (jako obecnější požadavky). Vedle toho tato zákonná kategorizace slouží k navázání dalších nástrojů na jednotlivé typy hromadných žalob a jejich různé použití dle rozličných typů (např. právo opt-out, zasílání oznámení členům skupiny aj.).

- ***Incompatible standards***<sup>24,25</sup>

Při splnění prerequisites může jít dle Rule 23(b)(1)(A) o hromadnou žalobu jestliže: „*Vedení samostatných žalob členy nebo proti členům skupiny by představovalo riziko různých nebo rozporných rozhodnutí ve vztahu k jednotlivým členům skupiny, která by navodila neslučitelná kritéria chování pro protistranu skupiny.*“

Jde o situaci, kdy by různíci se výsledky individuálních řízení uvrhly stranu, která stojí proti členům skupiny, do zřejmé nejistoty, jak se ke skupině jako celku chovat. Jako příklad lze uvést spor o volební právo zahrnující otázku způsobilosti k registraci – jednotliví zájemci o registraci by žalovali samostatně, někteří by mohli vyhrát a jiní naopak. Volební komise by tedy nevěděla, zda registrovat všechny osoby v podobné situaci, které se však neobrátily na soud.<sup>26</sup>

---

<sup>23</sup> SUBRIN, Stephen a kol. *Civil procedure: Doctrine, practice and context*. 3. vydání. Austin: Aspen Publishers, 2008, s. 940.

<sup>24</sup> Původní anglický termín jsem ponechal z důvodu výstižnosti a srozumitelnosti (překlad by byl spíše matoucí).

<sup>25</sup> SUBRIN, Stephen a kol. *Civil procedure: Doctrine, practice and context*. 3. vydání. Austin: Aspen Publishers, 2008, s. 940.

<sup>26</sup> FRIEDENTHAL, Jack a kol. *Civil procedure: cases and materials*. 9. vydání. St. Paul: Thomson-West, 2008, s. 703.

„Je důležité upozornit, že Rule 23(b)(1)(a) se nevztahuje na situaci, kdy žalovaný v řadě sporů by některým žalobcům musel zaplatit náhradu škody a některým ne.“<sup>27</sup>

- **Limited fund**<sup>28,29</sup>

Při splnění prerequisites může jít dle Rule 23(b)(1)(B) o hromadnou žalobu jestliže: „Vedení samostatných žalob členy, nebo proti členům skupiny, by představovalo riziko, že rozhodnutí v případech jednotlivých členů by ve svém důsledku byla z faktického hlediska předmětem zájmu dalších členů, kteří nebyli stranou v těchto individuálních řízeních, nebo by tato rozhodnutí značně oslabilo nebo zabránila možnostem ochrany jejich zájmů.“

Jak již název sám napovídá, běžným případem bude situace, kdy se více žalobců domáhá svých nároků, které mohou být uspokojeny pouze z omezených prostředků. Pokud by postupovali samostatně, vzniká nebezpečí, že ti „rychlejší“ vyčerpají prostředky a ostatní nebudou svoje nároky moci uspokojit. Omezenými prostředky v tomto smyslu může být například pojistné plnění.<sup>30</sup>

- **Equitable class action**<sup>31,32</sup>

Při splnění prerequisites může jít dle Rule 23(b)(2) o hromadnou žalobu jestliže: „Strana stojící proti skupině jednala nebo odmítla jednat na základech obecně aplikovatelných na celou skupinu, takže konečné rozhodnutí soudu o zdržení se určitého jednání nebo naopak povinnosti jednat nebo příslušné deklaratorní rozhodnutí se patřičným způsobem týká skupiny jako celku.“

Nejdůležitějším prvkem tohoto typu hromadné žaloby je stejnorodost skupiny. Ta existuje například při diskriminaci skupiny podřízených v zaměstnání – sjednocujícím prvkem je tu fakt, že jde o zaměstnance stejného zaměstnavatele, kteří byli objektem diskriminace. Rozhodnutí soudu např. o zdržení se závadného jednání se tedy patřičným způsobem týká celé skupiny.<sup>33</sup>

---

<sup>27</sup> Tamtéž s. 702.

<sup>28</sup> Opět ponechávám původní termín (přeložit lze např. jako „omezené množství prostředků“).

<sup>29</sup> SUBRIN, Stephen a kol. *Civil procedure: Doctrine, practice and context*. 3. vydání. Austin: Aspen Publishers, 2008, s. 940.

<sup>30</sup> FRIEDENTHAL, Jack a kol. *Civil procedure: cases and materials*. 9. vydání. St. Paul: Thomson-West, 2008, s. 703.

<sup>31</sup> Opět ponechávám původní název (vychází z pojmu „equity“, který se zpravidla ponechává v původním znění)

<sup>32</sup> SUBRIN, Stephen a kol. *Civil procedure: Doctrine, practice and context*. 3. vydání. Austin: Aspen Publishers, 2008, s. 940.

<sup>33</sup> Tamtéž s. 941.



Proto se tento typ hromadné žaloby vyskytuje převážně v oblasti občanských práv, výše uvedené diskriminace v zaměstnání, spotřebitelském právu nebo v případech ochrany životního prostředí.<sup>34</sup>

▪ **Damage class actions**<sup>35,36</sup>

Při splnění prerequisites může jít dle Rule 23(b)(3) o hromadnou žalobu jestliže: „*Soud zjistí, že existující právní či skutkové otázky společné pro celou skupinu převažují nad otázkami týkajícími se jednotlivých členů a hromadná žaloba je dokonalejším nástrojem než ostatní možné pro spravedlivé a účinné rozhodnutí věci.*

*Soud bere v úvahu především:*

*(A) zájem jednotlivých členů skupiny na vedení a dispozici se samostatným řízením;*

*(B) rozsah a povahu každého řízení, které se věci týká a bylo již zahájeno členy nebo proti členům, skupiny;*

*(C) vhodnost či nevhodnost koncentrace jednotlivých nároků u téhož soudu; a*

*(D) pravděpodobné obtíže při řízení o hromadné žalobě.“*

Jak již název napovídá, typické příklady těchto hromadných žalob budou obsahovat požadavky náhrady škody rozličného druhu. Poutem mezi členy skupiny může být tvrzení, že byli poškozeni stejným způsobem tímtež žalovaným.<sup>37</sup> Často bývá nástrojem k uplatnění spotřebitelských práv.<sup>38</sup>

Dle struktury a znění normy je vytvořen test, kterým je nutno projít, aby mohlo jít o tento typ žaloby. Hlavními požadavky jsou převaha skutkových a právních otázek společných pro celou skupinu a zároveň musí hromadná žaloba být „nejlepším nástrojem“ k řešení věci. Faktory ke zvážení soudu uvedené pod písmeny A až D jsou zjevně demonstrativní. Pravděpodobné obtíže při řízení o hromadné žalobě „(...) bývají obecně považovány jako klíčový faktor“<sup>39</sup>.

---

<sup>34</sup> FRIEDENTHAL, Jack a kol. *Civil procedure: cases and materials*. 9. vydání. St. Paul: Thomson-West, 2008, s. 703.

<sup>35</sup> Tamtéž.

<sup>36</sup> Pro zachování integrity rozdělení ponechávám původní výraz (přeložit lze jako „žaloby o náhradu škody“).

<sup>37</sup> FRIEDENTHAL, Jack a kol. *Civil procedure: cases and materials*. 9. vydání. St. Paul: Thomson-West, 2008, s. 703.

<sup>38</sup> SUBRIN, Stephen a kol. *Civil procedure: Doctrine, practice and context*. 3. vydání. Austin: Aspen Publishers, 2008, s. 942.

<sup>39</sup> FRIEDENTHAL, Jack a kol. *Civil procedure: cases and materials*. 9. vydání. St. Paul: Thomson-West, 2008, s. 704.

### 2.3.3 Certification

Jak bylo již stručně uvedeno a jak také vyplývá z konstrukce Rule 23, výše uvedený systém požadavků, kategorií a testů není samoúčelný nebo snad pouze teoretický. V řízení lze postupovat jako v řízení o hromadné žalobě pouze při naplnění prerequisites a současně znaků některého z typů hromadných žalob. Je nasnadě, že z důvodu právní jistoty je třeba tuto otázku vyřešit co nejdříve. Proto je na soudu, aby zvážil situaci a vydal (či v případě, že požadavky naplněny nebyly, odmítl vydat) „certification order“. V tom je také uvedeno o jaký typ žaloby se jedná (dle konstrukce Rule 23).

Certification lze definovat jako: „*Soudní proces, jímž soud zkoumá, jestli bude umožněno v řízení pokračovat jako v řízení o hromadné žalobě. Skupina, která byla „certified“, byla soudcem určena jako řádná skupina vystupující jako strana v řízení o hromadné žalobě.*“<sup>40</sup> Název „certification order“ se užívá pro samotné rozhodnutí soudu, jímž je v definici uvedený proces završen<sup>41</sup>.

Dle Rule 23(c)(1)(A) je určen čas vydání certification order jako „*nejdříve proveditelný okamžik poté co osoba žaluje nebo je žalována jako zástupce skupiny*“. Reálně tedy probíhá situace následovně: řízení se zahájí podáním žaloby<sup>42</sup> tak jako v jiných případech (s tím rozdílem že v tomto případě je zřejmé že jde o žalobu hromadnou – představitel skupiny je tedy uveden jako strana řízení za celou skupinu). Po prostudování žaloby soudce nařídí jednání<sup>43</sup>, na kterém vydá certification order, případně jeho vydání odmítne. Za tímto účelem se může provádět i dokazování.<sup>44</sup>

Dle Rule 23(c)(1)(B) musí certification order „*definovat skupinu a skupinou vznesené nároky nebo její obranu, jakož i sporné otázky (...)*“. Tato definice skupiny je velice významná, a to zejména z důvodu, že opravňuje definované osoby benefitovat z rozsudku a tyto osoby jsou taktéž rozsudkem vázány. Definice musí být tedy přesná, účelná a okruh osob zjistitelný. Jako příklad lze uvést osoby, které si zakoupily určitý výrobek, všechny zaměstnance jedné společnosti apod.<sup>45</sup>

---

<sup>40</sup> EBLE, Timothy. *Glossary of Legal Terms Used in Class Action Litigation* [online]. classactionlitigation.com, [cit. 18. července 2012]. Dostupné na <<http://www.classactionlitigation.com/glossary.html>>.

<sup>41</sup> MARCUS, Stanley a kol. *Manual for Complex Litigation*. 4. vydání. Washington: Federal Judicial Center, 2004, s. 253.

<sup>42</sup> Jde o záměrné zjednodušení (ve skutečnosti je řízení zahájeno podáním tzv. „complaint“ a „the service of summons“).

<sup>43</sup> Tzv. „certification hearing“.

<sup>44</sup> MARCUS, Stanley a kol. *Manual for Complex Litigation*. 4. vydání. Washington: Federal Judicial Center, 2004, s. 266-267.

<sup>45</sup> Tamtéž s. 270.

Co se povahy certification order týče, Rule 23(c)(1)(C) normuje: „*Rozhodnutí kterým bylo uděleno nebo odepráno udělit certification může být změněno nebo upraveno před konečným rozhodnutím ve věci.*“ S jistou mírou zjednodušení ho tedy lze v českých poměrech přirovnat k usnesení, jímž se vede řízení, byť je pravděpodobně mnohem většího významu než většina takovýchto usnesení.

#### 2.3.4 Oznámení<sup>46</sup>

Pokud budeme postupovat dále, po udělení certification (a to jak z hlediska reálného sledu událostí, tak systematiky dle Rule 23) je následujícím důležitým úkonem oznámení. Lze jej definovat jako: „*Soudem nařízený dokument, který informuje členy skupiny o povaze řízení a jejich právech a povinnostech v tomto řízení.*“<sup>47</sup> Členové skupiny zatím nemusí o zahájení řízení vůbec vědět; neví, že bude jednáno a rozhodnuto o jejich právech. V běžném soudním řízení platí: „*Aby bylo učiněno za dost požadavkům řádného soudního řízení, strana musí obdržet oznámení a musí jí být umožněno promluvit před soudem, než je rozhodnuto o jejich právech.*“<sup>48</sup> Dostatečné oznámení členům skupiny je tedy důležitým předpokladem závaznosti rozsudku pro celou skupinu.<sup>49</sup>

V případech „obyčejných“ řízení zpravidla figuruje menší počet určitých osob. Je tedy zřejmé komu oznámení zaslat. V případě hromadné žaloby jde však o situaci jinou (a obtížnější). Jednotlivé osoby, které jsou členy skupiny, nemusí být individuálně určeny. Také lze diferencovat požadavky a účel oznámení dle typů hromadných žalob.

Dle Rule 23 platí, že pro hromadné žaloby uvedené pod ustanovením 23(b)(1) nebo 23(b)(2) „*může soud nařídit vhodné oznámení*“ (ve smyslu oznámení určené skupině resp. jejím členům). Pro hromadné žaloby uvedené pod ustanovením 23(b)(3) „*musí soud určit nejlepší možné oznámení, které je možné za daných okolností, zahrnující individuální oznámení všem členům, kteří mohou být při vynaložení rozumného úsilí individuálně určeni*“.

Vyjdeme-li z výše uvedené typologie hromadných žalob, Rule 23 klade zvýšené požadavky (oproti ostatním typům) na damage class actions. V tomto případě je soud povinen stanovit oznámení, a především existuje tu právo členů skupiny na individuální oznámení. V případě ostatních typů žalob povinnost soudu neexistuje (jde o případ soudního uvážení) a

---

<sup>46</sup> V původním znění jde o anglický termín „notice“.

<sup>47</sup> EBLE, Timothy. *Glossary of Legal Terms Used in Class Action Litigation* [online]. classactionlitigation.com, [cit. 1. srpna 2012]. Dostupné na <<http://www.classactionlitigation.com/glossary.html>>.

<sup>48</sup> FRIEDENTHAL, Jack a kol. *Civil procedure: cases and materials*. 9. vydání. St. Paul: Thomson-West, 2008, s. 711.

<sup>49</sup> Tamtéž.

neexistuje právo jednotlivých členů skupiny na individuální oznámení. Souvisí to s typologií hromadných žalob a především s právem opt-out (viz. níže).

Co do podoby oznámení klade Rule 23 konkrétní požadavky pouze na individuální oznámení členům skupiny (v případech *damage class actions*). V těchto případech musí obsahovat: povahu řízení; definici skupiny; vznesené právní nároky skupiny, sporné otázky nebo obranu skupiny; právo na právní zastoupení; právo být na svou žádost soudem vyloučen ze skupiny; čas a způsob jakým lze vyloučení dosáhnout; závaznost rozsudku pro členy skupiny. Jako velmi důležité (a pro naše poměry velmi inspirativní) považují, že Rule 23 výslovně požaduje, aby toto oznámení bylo jednoduché a snadno pochopitelné.

Co se týče ostatních (tedy „neindividuálních“) oznámení, mohou mít různé podoby. V současné době se jeví jako velmi účinné a levné publikování na internetu, dále samozřejmě přichází v úvahu denní tisk, časopisy s určitým zaměřením a další.

### 2.3.5 Opt-out

Hromadné žaloby spadající pod písm. (b)(1) a (b)(2) – tedy *Incompatible standards, limited fund a equitable class action* – bývají označovány jako „povinné hromadné žaloby“<sup>50</sup>, což znamená, že účast členů skupiny je obligatorní a členové skupiny nemohou žalovat samostatně<sup>51</sup>. Je to logické a lze to dobře demonstrovat např. na situaci zdržovací žaloby (jako *equitable class action*). Zasáhne-li škůdce jednáním celou skupinu (např. zaměstnavatel všechny zaměstnance), spor a především rozhodnutí o zdržení se určitého jednání se bude týkat jednání jako takového a ovlivní tedy všechny zaměstnance. Proto je žádoucí, aby se také všichni (byť zprostředkovaně) účastnili řízení. Členové skupiny v těchto případech nemají možnost ze skupiny vystoupit a řízení se neúčastnit.

Hromadné žaloby spadající pod písm. (b)(3) – tedy *damage class action* – bývají naopak označovány jako „dobrovolné hromadné žaloby“. Členové skupiny mají tzv. právo opt-out, tedy vystoupit ze skupiny.<sup>52</sup> Jak již bylo výše uvedeno, v individuálním oznámení musí být o tomto právu poučení. V těchto případech (typicky odpovědnost za škodu) je hromadná žaloba daleko více tvořena souhrnem nároků jednotlivých členů skupiny. Je proto dána možnost řízení se neúčastnit a žalovat samostatně.

---

<sup>50</sup> V originálním znění „mandatory class actions“.

<sup>51</sup> SUBRIN, Stephen a kol. *Civil procedure: Doctrine, practice and context*. 3. vydání. Austin: Aspen Publishers, 2008, s. 940.

<sup>52</sup> FRIEDENTHAL, Jack a kol. *Civil procedure: cases and materials*. 9. vydání. St. Paul: Thomson-West, 2008, s. 940.

Konstrukce Rule 23 předpokládá účast všech členů skupiny a vyžaduje projev vůle člena skupiny, který se účastnit nechce. Opačným řešením je tzv. princip opt-in, který naopak vyžaduje projev vůle k samotné účasti ve skupině.

### 2.3.6 Závaznost rozsudku

Rule 23(c)(3) stanoví:

*„Rozsudek ve prospěch i neprospěch skupiny musí v případě hromadné žaloby typu:*

*(A) spadajícího pod Rule 23 (b)(1) nebo (b)(2), zahrnout a definovat osoby, které dle soudu tvoří skupinu; a*

*(B) typu spadajícího pod Rule 23 (b)(3) zahrnout a určit nebo definovat osoby jímž byla určeno oznámení dle Rule 23(c)(2) a kteří nepožádali o vyloučení ze skupiny a jež soud zároveň shledá členy skupiny.“*

Ustanovení navazuje jednak typologii hromadných žalob a dále je úzce spojeno se zasíláním oznámení a právem opt-out. Ač se uvedené ustanovení může jevit jako komplikované, ve světle výše uvedených poznatků se dá snadno zjednodušit a vysvětlit.

Základním pravidlem je závaznost rozsudku pro celou skupinu. Proto je důležité tuto skupinu definovat. Děje se tak jednak při vydání certification order a následně taktéž v rozsudku. Význam této definice je značný (viz. část pojednávající o certification). Vyjímkou z tohoto pravidla je právo opt-out. Pokud členové skupiny mohli využít a řádně využili právo být ze skupiny vyloučení, rozsudek se na tyto osoby přirozeně nevztahuje. V tomto ohledu je tedy potřeba případně upravit definovaný okruh osob, které jsou v rozhodnutí zahrnuty. Osoby rozsudkem nezahrnuty mohou vést případné spory individuálně, neplatí v jejich případech překážka rei iudicata.

### 2.3.7 Dohoda a zpětvzetí žaloby

*„Hromadná žaloba, tak jako většina řízení je častěji ukončena smírně, než rozhodnuta soudním rozsudkem.“<sup>53</sup> I v případě hromadné žaloby lze tedy ukončit soudní řízení před vnesením rozsudku. Jde především o případy zpětvzetí žaloby a dohody stran. Obecná zásada řízení říká: „Žalobce může urovnat spor dohodou nebo jej ukončit dle vlastního uvážení.“<sup>54</sup> V případě hromadné žaloby je však situace poněkud odlišná, existuje tu mnohost*

---

<sup>53</sup> SUBRIN, Stephen a kol. *Civil procedure: Doctrine, practice and context*. 3. vydání. Austin: Aspen Publishers, 2008, s. 944.

<sup>54</sup> FRIEDENTHAL, Jack a kol. *Civil procedure: cases and materials*. 9. vydání. St. Paul: Thomson-West, 2008, s. 717.

osob a z principu zástupnosti řízení vyplývá, že uvedená zásada se tu beze zbytku nemůže uplatnit. Situace je řešena vyšší ingerencí soudu.

Rule 23(e) stanovuje: „*Nároky, sporné otázky nebo obrana skupiny definované v certification order mohou být odstraněny dohodou, zpětvzetím žaloby nebo kompromisem pouze se souhlasem soudu.*“<sup>55</sup> Předpis tedy svěřuje soudu dohled nad uvedenými úkony, které zpravidla mohou být učiněny bez soudní kooperace. Je třeba především chránit členy skupiny, kteří se řízení přímo neúčastní, před ukončením sporu nespravedlivou dohodou. Ta může být přijata z různých důvodů, např. protože představitelé skupiny jsou již unaveni či znechuceni dlouhotrvajícím řízením, případně také mohou obdržet jiné výhody na úkor ostatních členů skupiny.<sup>56</sup>

Rule 23(e) stanovuje dále pravidla postupu při navržení dohody, zpětvzetí žaloby nebo kompromisu:

- (1) *Soud musí určit oznámení přiměřené podoby pro všechny členy skupiny, kteří by byli návrhem vázáni.*
- (2) *Závazný návrh může soud schválit pouze po jednání, a pokud zjistí, že tento návrh je spravedlivý, rozumný a přiměřený.*
- (3) *Strana, která žádá soudní schválení, musí identifikovat dohodu, které bylo dosaženo na základě návrhu.*
- (4) *Jde-li o hromadnou žalobu spadající pod Rule 23(b)(3)<sup>57</sup>, soud může odmítnout schválit dohodu, pokud zároveň nenabízí novou možnost žádat o vyloučení ze skupiny, členům, kteří tuto možnost dříve měli, ale nevyužili ji.*
- (5) *Každý člen skupiny může vznášet proti dohodě námitky, pokud ta vyžaduje schválení soudu dle Rule 23(e); námitky mohou být vzaty zpět pouze se souhlasem soudu.*

Pokud tedy soud posuzuje dohodu, musí vzít v úvahu výše uvedené faktory. „*Aby soud určil, zda je navrhovaná dohoda spravedlivá, rozumná a přiměřená, musí zkoumat, zda zájmům skupiny vyhovuje více tato dohoda, či pokračování v soudním řízení.*“<sup>58</sup>

Dalším důležitým faktorem, který soud musí zvážit, je otázka, zda s dohodou souhlasí skupina jako celek. Není to však bezvýhradný požadavek, jistě se nepožaduje vždy souhlas

---

<sup>55</sup> Pro originální termín „voluntarily dismissal“ jsem použil výraz zpětvzetí žaloby (z důvodů velké podobnosti těchto institutů). Naopak u výrazů „kompromise“ a „settlement“ jsem se vyhnul použití českého výrazu smír, protože má v tuzemské civilistické terminologii zažitý význam jako soudní či přetorský a originální termín je značně širší a často nezahrnuje soudní ingerenci.

<sup>56</sup> FRIEDENTHAL, Jack a kol. *Civil procedure: cases and materials*. 9. vydání. St. Paul: Thomson-West, 2008, s. 717-718.

<sup>57</sup> Jde o damage class action. Typ hromadné žaloby je závazně určen v certification order.

<sup>58</sup> MARCUS, Stanley a kol. *Manual for Complex Litigation*. 4. vydání. Washington: Federal Judicial Center, 2004, s. 309.

100% členů. Mohou být schváleny i dohody, ke kterým vznesli někteří představitelé nebo jimi zastoupení členové námitky (ti mohou případné schválení dohody napadnout opravným prostředkem).<sup>59</sup> Důkazní břemeno (tedy dokázat, že zákonné standardy byly naplněny) leží na straně, která dohodu navrhuje.<sup>60</sup>

### 2.3.8 Další zvláštnosti a dílčí otázky

V této části stručně shrnuji některé další z významných nebo zajímavých aspektů hromadné žaloby a řízení o ní. Při výběru jsem vycházel především ze systematiky Rule 23.

- **Zvýšené pravomoci soudu**

Rule 23 upravuje také dílčí otázky tykající se vedení řízení o hromadné žalobě. Systematicky jde zejména o odchylky oproti běžnému řízení, a to odchylky především ve prospěch zvýšení dozorové činnosti soudu a zvýšení jeho pravomocí.

Rule 23(d) umožňuje především soudu požadovat zaslání oznámení některým nebo všem členům skupiny, uložit nebo podmínit určité úkony představitelů skupiny, určit průběh řízení nebo předepsat opatření k zamezení duplicitě v dokazování aj.

- **Částečná hromadná žaloba<sup>61</sup>**

Dle Rule 23(c)(4): „*Je-li to vhodné, řízení o hromadné žalobě lze zahájit, či v něm pokračovat, pouze v rozsahu některých otázek.*“ Tento nástroj umožňuje využít režim hromadné žaloby jen pro část daného případu (nejsou např. splněny všechny zákonné požadavky na hromadnou žalobu v celém rozsahu).<sup>62</sup>

- **Podskupiny<sup>63</sup>**

Dle Rule 23(c)(5): „*Je-li to vhodné, skupina může být rozdělena do podskupin, s nimiž bude zacházeno jako se skupinami dle tohoto předpisu.*“ Tyto podskupiny jsou vytvářeny v případech, kdy se ve skupině vyskytují protichůdné názory a požadavky, které si žádají ustanovení rozdílných představitelů a právních zástupců. Každá z těchto podskupin musí samostatně splnit zákonné požadavky na skupinu.<sup>64</sup>

Jako příklad lze uvést skupinu osob vystavenou různé intenzitě jedovaté látky. Liší se zde především jejich prioritní zájem. Ti, u nichž se již projevil zdravotní

---

<sup>59</sup> FRIEDENTHAL, Jack a kol. *Civil procedure: cases and materials*. 9. vydání. St. Paul: Thomson-West, 2008, s. 718.

<sup>60</sup> Tamtéž.

<sup>61</sup> V orig. znění „particular issues“.

<sup>62</sup> MARCUS, Stanley a kol. *Manual for Complex Litigation*. 4. vydání. Washington: Federal Judicial Center, 2004, s. 272-273.

<sup>63</sup> V originálním znění „subclasses“.

<sup>64</sup> MARCUS, Stanley a kol. *Manual for Complex Litigation*. 4. vydání. Washington: Federal Judicial Center, 2004, s. 272.

problémy, se budou především snažit maximalizovat aktuální náhradu za škodu na zdraví. Ostatní, vystaveni menší toxicitě, budou požadovat především zabezpečení, aby v případě možných budoucích obtíží, byly zabezpečeny jejich nároky na adekvátní odškodnění.<sup>65</sup>

- **Jmenování právního zástupce skupiny**

Dle Rule 23(g): „*Pokud není stanoveno jinak, soud, který vydal certification order musí jmenovat právního zástupce skupiny.*“ Vzhledem k výše uvedenému platí tento režim i pro jednotlivé podskupiny – je jim třeba ustanovit samostatné právní zástupce. Význam této normy je zjevně opět snaha o účinnou ochranu zájmů skupiny jako celku. V běžném řízení si klient sám vybírá právního zástupce, dojedná podmínky zastoupení a následně sleduje a kontroluje jeho činnost. V případě hromadné žaloby je situace jiná a tyto úkony spadají typicky do činnosti soudce. Ten taktéž vykonává dohled nad osobami, které vedou řízení za skupinu (tedy představiteli a právními zástupci).<sup>66</sup>

Z existence skupiny jako klienta, však vyplývají určité zvláštnosti. V běžném řízení klient konzultuje situaci s právním zástupcem a klient dle toho rozhoduje o dalším postupu. Dále je právní zástupce povinen téměř neomezenou loajalitou vůči svému klientovi. Obě tyto zásady lze v případě hromadné žaloby aplikovat pouze do určité míry. Právní zástupce má v případě hromadné žaloby zpravidla volnější pole působnosti, protože představitelé skupiny většinou nedávají tak striktní pokyny ani neuplatňují vysokou míru kontroly svého právního zástupce.<sup>67</sup> Taktéž loajalita vůči klientovi je do jisté míry modifikována, protože v určitých okamžicích nemusí být úplně přesně známo, kdo oním klientem vlastně je.<sup>68</sup>

Rule 23(g) dále poskytuje vodítka pro jmenování právního zástupce – soud musí zvážit především práci, kterou již v daném případě právní zástupce odvedl, jeho zkušenosti s daným typem řízení, výši odměny, za niž přijme zastupování a další.

V závěru části věnované právnímu zástupci skupiny Rule 23(g) uvádí jeho důležitou povinnost „*spravedlivě a odpovídajícím způsobem zastupovat zájmy skupiny*“. Dle mého názoru bude toto ustanovení vodítkem pro mnohá rozhodnutí

---

<sup>65</sup> Tamtéž s. 272.

<sup>66</sup> Tamtéž s. 278.

<sup>67</sup> FRIEDENTHAL, Jack a kol. *Civil procedure: cases and materials*. 9. vydání. St. Paul: Thomson-West, 2008, s. 714.

<sup>68</sup> Tamtéž.



právního zástupce v průběhu řízení a taktéž do jisté míry odpovědí na uvedenou otázku nejasnosti osoby klienta.

## 2.4 Závěrečné poznámky

Po seznámení s úpravou hromadné žaloby ve Spojených státech nezbyvá než konstatovat, že je značně propracovaná. Jako velmi přehledné a srozumitelné se mi jeví systematické třídění a na něj navazující jednotlivé instituty; taktéž zákonné testy, kdy postupným naplňováním požadavků daný případ může splnit obecná a následně konkrétní kritéria hromadné žaloby je srozumitelný výstižný a účelný.

Jako velmi inspirativní také vidím všudypřítomnou snahu o ochranu skupiny jako celku (tedy každého jednotlivého člena i zájmů společných), vedenou vědomostmi o nesporné problematičnosti a existenci rizik spojených se „zástupným“ vedením sporu.

Obzvláště poučnou (pro naše poměry) se jeví zvýšená aktivita a rozšířené pravomoci soudu při vedení řízení. Tento, dalo by se říci, „neanglosaský“ přístup umožňuje soudu již v samém počátku rozhodnout, zda se vůbec o hromadnou žalobu jedná a v dalších stádiích dohlížet na řádný průběh řízení. K tomu slouží jeho zvýšené pravomoci při vedení samotného řízení, schvalování dohod, jmenování právního zástupce, a také v dalších situacích.

Závěrem je uvést také často uváděný negativní aspekt hromadné žaloby v prostředí Spojených států. Tím je zneužití tohoto institutu k nátlaku na „globální hráče“ (např. ze strany zaměstnanců). Hovoří se o tzv. „strike suits“, kdy samotná žaloba nemá příliš velkou naději na úspěch, avšak má vytvořit prostor pro vyjednávání a uzavření dohody, která zabrání finančně náročnému soudnímu řízení (obzvláště s ohledem na fakt, že ve Spojených státech se neuplatňuje náhrada nákladů řízení podle úspěchu ve věci).<sup>69</sup> K tomu přispívá taktéž institut našemu právu neznámý – punitive damage. Jde o civilněprávní sankci uloženou ve prospěch žalobce nad rámec náhrady škody. Je zřejmé, že i tento fakt „*vychyluje misky vah ve prospěch žalobce*“<sup>70</sup> a vytváří prostor pro výše uvedené „zneužívání“ hromadné žaloby k získání (i neoprávněného) zisku.

Ač si jsem vědom značné odlišnosti jednotlivých právních systémů, myslím si, že v obecné rovině zkoumání, lze nalézt mnohá zajímavá a pozitivně využitelná řešení napříč právními systémy a jednotlivými úpravami. Tak tomu jistě může být i v případě hromadné žaloby.

---

<sup>69</sup> BALARIN, Jan. *Kolektivní ochrana práv v civilním soudním řízení*. Praha: Centrum právní komparatistiky, Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, 2011, s. 98-99.

<sup>70</sup> Tamtéž s. 99.

### 3. Hromadná žaloba v České republice

#### 3.1 Úvodní poznámky a terminologie

Právní předpisy definici institutu hromadné či skupinové žaloby nepodávají. Dokonce ani s těmito pojmy nepracují. Právní teorie tyto pojmy definuje nejednotně a samotné pojmosloví, jak se zdá, je na počátku svého vývoje. S jedním z nemnoha pokusů o definici hromadné žaloby přišla A. Winterová: „Pod pojem „hromadná žaloba“ zařazujeme žalobu podávanou v zájmu většího okruhu osob, které mají shodné nebo obdobné nároky, avšak nejsou účastníky řízení o nich, i když z výsledku řízení mohou profitovat.“<sup>71</sup> Jde o definici obecnou, která se zdá být vzhledem k absenci zákonných vodítek přijatelná.

Pojem hromadná žaloba bývá zpravidla chápán jako obecný (nadřazený) – jak lze vysledovat i z uvedené definice – a bývá dále vnitřně členěn. Pro účely této práce opět vyjdu z členění A. Winterové.<sup>72</sup> Ve svém článku podává rozdělení hromadné žaloby na *skupinovou* (žalobce je sám věcně legitimován, uplatňuje právo s účinky i pro jiné), *spolkovou* (procesně legitimována je právnická osoba nebo sdružení, protože se zabývá ochranou toho typu práv, která byla v daném případě dotčena) a *veřejnou* (žaloba na ochranu hromadných práv, která je zákonem svěřena státnímu nebo veřejnému orgánu. Jako příklad spolkové žaloby lze uvést žaloba dle § 54 zákona č. 513/1991 Sb. obchodního zákoníku (dále jen ObZ). Veřejnou žalobu může podat např. státní zástupce nebo ombudsman.<sup>73,74</sup>

Dále se tato práce zabývá především žalobou skupinovou (tu lze jako jedinou také do jisté míry porovnat s právní úpravou ve Spojených státech). Okrajově je rozebrána také žaloba spolková jako částečně podobná možnost ochrany kolektivních zájmů.

#### 3.2 Vznik a vývoj právní úpravy

Jako předchůdce současné právní úpravy lze vystopovat ustanovení § 17 odst. 2 zákona č. 63/1991 Sb., o ochraně hospodářské soutěže (dnes již předpis zrušen a nahrazen

---

<sup>71</sup> WINTEROVÁ, Alena. Hromadné žaloby (procesualistický pohled). *Bulletin advokacie*, 2008, roč. 2008, č. 10, s. 22.

<sup>72</sup> Tamtéž.

<sup>73</sup> Tamtéž.

<sup>74</sup> V pasáži o Spojených státech jsem (úmyslně) přeložil původní pojem „class action“ jako „hromadná žaloba“. Z výše uvedeného dělení by se mohlo zdát, že přílehavějším pojmem by bylo použití termínu skupinová žaloba. Je však třeba přihlídnout k faktu, že výše uvedené dělení není v prostředí Spojených států použitelné a vzhledem k značné univerzálnosti a obecné použitelnosti class action se mi jevil obecnější pojem – tedy hromadná žaloba – jako přílehavější. Navíc terminologickým odlišením (hromadná žaloba v USA, skupinová v ČR) je lépe zdůrazněno odlišné postavení, režim i použitelnost těchto zdánlivě podobných institutů.

jiným) a dále § 54 odst. 2 (poté odst. 3) zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník (dále jen ObZ), ve znění do 31. 12. 2002.

Obchodní zákoník uváděl: „*Jakmile bylo zahájeno řízení ve sporu o zdržení se jednání nebo o odstranění závadného stavu anebo bylo pravomocně skončeno, nejsou žaloby dalších oprávněných osob pro tytéž nároky z téhož jednání přípustny; to není na újmu práva těchto dalších osob připojit se k zahájenému sporu podle obecných ustanovení jako vedlejší účastníci. Pravomocné rozsudky vydané o těchto nárocích k žalobě jen jednoho oprávněného jsou účinné i pro další oprávněné.*“ Zákon na ochranu hospodářské soutěže obsahoval formulaci totožnou. V ObZ šlo o negatorní žalobu v případech nekalé soutěže, zákon o ochraně hospodářské soutěže tuto formulaci použil k ochraně proti omezování hospodářské soutěže.

Z citovaného ustanovení vyplývá, že byla zavedena speciální překážka litispendence a dále také rozšířen okruh osob, pro které je výrok rozsudku závazný. Zajímavé je, že jde o procesní úpravu v hmotněprávních předpisech. Tato stručná úprava nebyla nikterak doplněna či rozpracována. Na první pohled se jeví jako velmi stručná, kusá, dalo by se říci až lakonická.

Zákonem č. 151/2002 Sb. ze dne 21. března byla tato ustanovení zrušena. Lze vysledovat, že byla „přesunuta“ do zákona 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále jen OSŘ). Po této novele, která nabyla účinnosti dne 1. 1. 2003, a dalším doplnění, provedeném zákonem č. 104/2008 Sb., o nabídkách převzetí a změně některých dalších zákonů, je úprava v § 83 odst. 2 OSŘ následující:

#### *Zahájení řízení*

- a) o zdržení se protiprávního jednání nebo o odstranění závadného stavu ve věcech ochrany práv porušených nebo ohrožených nekalým soutěžním jednáním,*
- b) o zdržení se protiprávního jednání ve věcech ochrany práv spotřebitelů,*
- c) ve věcech přeměn obchodních společností, stanoví-li tak zvláštní právní předpis,*
- d) ve věcech náhrady škody nebo dorovnání výše protiplnění podle zákona o nabídkách převzetí anebo ve věcech přezkoumání protiplnění při výkupu účastnických cenných papírů,*
- e) v dalších věcech stanovených zvláštními právními předpisy,*

*brání též tomu, aby proti témuž žalovanému probíhalo u soudu další řízení o žalobách jiných žalobců požadujících z téhož jednání nebo stavu stejné nároky.*

Jde tedy opět o určitou speciální překážku litispendence. Co se týče rozšíření okruhu osob vázaných výrokem rozsudku i tento prvek původní úpravy byl přenesen do OSŘ.

Výchozí úprava - § 159a OSŘ - normuje: „*Nestanoví-li zákon jinak, je výrok pravomocného rozsudku závazný jen pro účastníky řízení.*“ Vyjímkou z uvedeného je např. dle odst. 3 téhož ustanovení výrok rozsudku ve věcech osobního stavu, který je závazný pro každého. Další výjimka (jde již o onen přenesený prvek z původní úpravy v ObZ a zákona o ochraně hospodářské soutěže) byla vytvořena opět zmíněným zákonem č. 151/2002 Sb. Byl doplněn § 159a, který od 1. 1. 2003 (tj. nabytí účinnosti zákona č. 151/2002 Sb.) již nedoznal změny a tehdejší i současné platné a účinné znění jeho odstavce 2 je: „*Výrok pravomocného rozsudku, kterým bylo rozhodnuto ve věcech uvedených v § 83 odst. 2, je závazný nejen pro účastníky řízení, ale i pro další osoby oprávněné proti žalovanému pro tytéž nároky z téhož jednání nebo stavu. Zvláštní právní předpisy stanoví, v kterých dalších případech a v jakém rozsahu je výrok pravomocného rozsudku závazný pro jiné osoby než účastníky řízení.*“

Tímto se dostáváme k současné situaci; žádné další změny či úpravy provedeny nebyly. Pokud se tedy hovoří o právní úpravě skupinových žalob, jde (pouze) o § 83 odst. 2 a § 159a odst. 2 OSŘ.<sup>75</sup>

### **3.3 Analýza platné a účinné úpravy**

Systematicky se přidržím rozdělení na výše uvedené dva paragrafy obsahující úpravu litispendence a závaznosti výroku rozsudku. Nebudu se snažit o úplný rozbor celých ustanovení a institutů; už i samotné pojmy litispendence a závaznost výroku rozsudku jsou velice komplexní. Zaměřím se pouze na části významné pro skupinovou žalobu. V ostatních případech, bude-li to třeba, podám pouze obecná vysvětlení či definice. Tato kapitola obsahuje „nezaujatý“ přehled a přiblížení zákonných ustanovení; úmyslně se vyhýbám hodnocení a (mnoha) problematickým otázkám, které budou vzhledem ke své důležitosti rozebrány v dalších částech práce samostatně.

#### **3.3.1 Překážka litispendence**

První odstavec § 83 OSŘ stanovuje obecně překážku litispendence. Jde o překážku řízení (její neexistence je podmínkou řízení), soud ji zkoumá kdykoli během řízení. Překážka vznikne pro řízení, které bylo zahájeno později o tomtéž – totožnost je dána totožností

---

<sup>75</sup> RECHBERGER, Thomas. Hromadné žaloby v českém a rakouském právu. *Jurisprudence*, 2007, roč. 2007, č. 1, s. 32.

účastníků a totožností předmětu řízení. Totožnost předmětu řízení je dána totožností nároku a právního důvodu.<sup>76</sup>

Jak již bylo uvedeno, pro hromadnou žalobu je klíčový především odstavec druhý. Systematicky taktéž stanoví překážku litispendence, ovšem ve zvláštních případech. „(...) rozšiřuje pojem litispendence i na některé další případy, kdy ke vzniku této překážky zákon nepředpokládá ani totožnost účastníků (nutná je jen stejná totožnost žalovaného) ani úplnou totožnost předmětu řízení.“<sup>77</sup> Příkladem neúplné totožnosti předmětu řízení může být situace, kdy žalující spotřebitelé byli různým způsobem či rozsahem zasaženi protiprávním jednáním žalovaného – tím se bude lišit jejich procesní postoj a tvrzení v závislosti na jejich individuální situaci. Je však zároveň nutné aby se jednalo o nároky z téhož jednání nebo stavu v širším slova smyslu – to nemusí být jednorázové, může se jednat o pokračování.<sup>78</sup>

Tuto „rozšířenou“ či „speciální“ litispendenci však lze (dle citovaného ustanovení) použít pouze v taxativně uvedených případech pod písmeny a) až e).

▪ **Ad a):**

Zákon odkazuje v poznámce pod čarou na § 53 a § 54 ObZ. § 53 ObZ zní: „Osoby, jejichž práva byla nekalou soutěží porušena nebo ohrožena, mohou se proti rušiteli domáhat, aby se tohoto jednání zdržel a odstranil závadný stav. Dále mohou požadovat přiměřené zadostiučinění, které může být poskytnuto i v penězích, náhradu škody a vydání bezdůvodného obohacení.“ Při porovnání je vidět jistá asymetrie mezi úpravou v OSŘ a ObZ. § 83 odst. 2 písm. a) OSŘ se týká pouze zdržení se protiprávního jednání nebo o odstranění závadného stavu - na řízení jejichž předmětem je (jak uvedené ustanovení ObZ předpokládá) požadavek přiměřeného zadostiučinění, náhrada škody a vydání bezdůvodného obohacení jej vztáhnout nelze. Z toho vyplývající problémy jsou rozebrány níže.

§ 54 ObZ obsahuje (mimo jiné): *Právo, aby se rušitel protiprávního jednání zdržel a aby odstranil závadný stav, může mimo případy uvedené v § 48 až 51 uplatnit též právnická osoba oprávněná hájit zájmy soutěžitelů nebo spotřebitelů.* Tímto ustanovením vytvořil ObZ také procesní legitimaci speciálních subjektů - právnických osob oprávněných hájit zájmy soutěžitelů nebo spotřebitelů. Dle úvodní terminologie by takový případ spadal pod žalobu spolkovou.

<sup>76</sup> WINTEROVÁ, Alena. In ŠKÁRKOVÁ, Marta (ed). *Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou*. 4. aktualizované vydání. Praha: Linde, 2009, s. 179 (§ 83 OSŘ).

<sup>77</sup> SPÁČIL, Jiří, ZIMA, Petr. In DAVID, Ludvík a kol. *Občanský soudní řád: komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 392 (§ 83 OSŘ).

<sup>78</sup> Tamtéž 393.

▪ **Ad b):**

V tomto případě uvádí zákon v poznámce pod čarou jako příklad § 25 odst. 2 zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele. Ten stanoví: „*Návrh na zahájení řízení u soudu o zdržení se protiprávního jednání ve věci ochrany práv spotřebitelů může podat a účastníkem takového řízení může být*

a) *sdužení nebo profesní organizace, jež mají oprávněný zájem na ochraně spotřebitele, nebo*

b) *subjekt uvedený v seznamu osob oprávněných k podání žalob na zdržení se protiprávního jednání v oblasti ochrany práv spotřebitelů (dále jen "seznam oprávněných osob"), aniž je dotčeno právo soudu přezkoumat, zda návrh na zahájení řízení byl podán oprávněným subjektem.*“

Oprávněná osoba může být založena např. podle zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů ve znění pozdějších předpisů, která má podle stanov za cíl své činnosti ochranu práv spotřebitelů. Dále také subjekt uvedený v seznamu osob oprávněných k podání žalob na zdržení se protiprávního jednání v oblasti ochrany práv spotřebitelů. Tento seznam vede Komise Evropské unie a je zveřejňován v Úředním věstníku EU.<sup>79</sup> Jde o příklad žaloby spolkové.

▪ **Ad c):**

V poznámce pod čarou je obecně odkazováno na ObZ. Tam bylo možno najít (do 30. 6. 2008) např. ustanovení § 220a které in fine znělo: „*(...) Podání návrhu na zahájení řízení o prohlášení neplatnosti smlouvy o fúzi má pro další případné žalobce účinky stanovené zvláštním právním předpisem.*“

V současné době však upravuje přeměny obchodních společností zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev (dále jen PřemZ). Ten v platném a účinném znění nic obdobného neobsahuje. L. Drápal v komentáři uvádí: „*Překážka litispendence se ve věcech přeměn obchodních společností uplatní [§ 83 odst. 2 písm. c)], stanoví-li tak zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev; o takovýto případ se zřejmě jedná ve věci neplatnosti přeměny podle § 52 a násl. PřemZ.*“<sup>80</sup> Mám za to, že v daném případě se tato speciální překážka litispendence patrně neuplatní. Aby bylo možné ji uplatnit, myslím si, že by toto muselo být výslovně stanoveno (např. podobně jako v dřívějším § 220a ObZ).

---

<sup>79</sup> DRÁPAL, Ljubomír. In DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský soudní řád: komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 550 (§ 83 OSŘ).

<sup>80</sup> Tamtéž.

Vycházím při tom ze zákonného znění § 83 odst. 2 písm. c) OSŘ „(...) stanoví-li tak zvláštní právní předpis“.

Navíc PřemZ v § 53 odst. 2 stanoví: „S návrhem na vyslovení neplatnosti projektu přeměny jsou ke společnému řízení spojeny návrhy ostatních oprávněných osob, týkající se téhož projektu přeměny. S návrhem na vyslovení neplatnosti projektu přeměny jsou ke společnému řízení spojeny návrhy všech oprávněných osob na vyslovení neplatnosti rozhodnutí o schválení přeměny, je-li důvodem neplatnosti rozhodnutí o schválení přeměny neplatnost projektu přeměny.“ Toto ustanovení (účinné od 1. 1. 2012) dle mého názoru podporuje výše uvedené – tedy že § 83 odst. 2 písm. c) OSŘ se nepoužije. Nejde o případ litispendence, ale naopak PřemZ obsahuje uvedené procesní ustanovení o spojení návrhů ke společnému řízení.

Vzhledem k uvedeným argumentům považuji tedy ustanovení § 83 odst. 2 písm. c) OSŘ za (v tuto chvíli) obsoletní.

▪ **Ad d)**

Ustanovení ve svém znění odkazuje na „zákon o nabídkách převzetí“. Jde o zákon č. 104/2008 Sb. ve znění pozdějších předpisů (dále jen NabPřev). Jedním z příkladů uplatnění § 83 odst. 2 písm. d) OSŘ ve spojení s tímto zákonem je postup dle § 50 NabPřev. Ten mj. stanoví v odst. 1: „Jestliže navrhovatel, kterému vznikla nabídková povinnost, neučinil nabídku převzetí v zákonné lhůtě, mohou se osoby, které byly vlastníky účastnických cenných papírů k poslednímu dni lhůty pro splnění nabídkové povinnosti, domáhat náhrady škody.“ Tyto osoby se mohou domáhat škody postupem uvedeným v odstavci třetím: „Bylo-li zahájeno řízení o žalobě podle odstavce 1, soud vyvěsí na úřední desce soudu oznámení o zahájení řízení a informuje Českou národní banku. Další osoby, kterým vzniklo oprávnění podle odstavce 1, mohou v tomto případě podat žalobu podle odstavce 1 do 3 měsíců od vyvěšení oznámení dle věty první, a to i tehdy, pokud marně uplynuly lhůty podle odstavce 2.“ Po uplynutí těchto zákonných lhůt vzniká překážka litispendence dle § 83 odst. 2 písm. d) OSŘ.<sup>81</sup>

Obdobně se bude postupovat v případech § 51 NabPřev - nabídka převzetí obsahovala informaci, která je nepravdivá nebo neúplná, a také § 52 NabPřev –

---

<sup>81</sup> Tamtéž s. 551 – 552.

příjemce nabídky převzetí se domáhá zaplacení rozdílu mezi protiplněním uvedeným v nabídce převzetí a protiplněním, které byl navrhovatel povinen učinit.<sup>82</sup>

ObZ v § 183k uvádí: „*Vlastníci účastnických cenných papírů mohou od okamžiku obdržení pozvánky na valnou hromadu, případně od okamžiku oznámení jejího konání požádat soud o přezkoumání přiměřenosti protiplnění; není-li toto právo využito do měsíce ode dne zveřejnění zápisu usnesení valné hromady podle § 183l do obchodního rejstříku, zaniká.*“ Je uváděno (v komentářové literatuře), že řízení o takové žalobě vytváří překážku litispendence podle § 83 odst. 2 písm. d) pro řízení o žalobách dalších vlastníků účastnických cenných papírů.<sup>83</sup> Tento názor byl však judikaturou překonán (viz. především usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2010, sp. zn. 29 Cdo 3856/2010), dle kterého je třeba tento návrh dalšího vlastníka považovat za přistoupení k prvnímu řízení. Toto řešení hodnotím velmi pozitivně, neboť je vedeno snahou o vyšší míru ochrany práv jednotlivých osob – vlastníků účastnických cenných papírů.

NabPřev upravuje poměrně specifickou právní oblast a obsahuje vlastní ochranné mechanismy (např. jmenování znalce). Z hlediska obecného zkoumání procesního institutu skupinové žaloby ji nelze příliš srovnávat s „typickou“ konstrukcí. Je to dáno komplexností a hlubokou mírou provázanosti s hmotněprávní úpravou, která však obsahuje také mnohá procesní ustanovení. Speciální překážka litispendence je zde spíše doplňujícím, technickým institutem.

▪ **Ad e)**

Jako příklad bývá uváděn § 24 a § 48 zákona č. 26/2000 Sb., zákona o veřejných dražbách. L. Drápal v komentáři uvádí, že tato ustanovení „*brání tomu, aby ve věci určení neplatnosti veřejné (dobrovolné nebo nedobrovolné) dražby probíhala proti témuž žalovanému (stejným žalovaným) další řízení o žalobě jiných žalobců o určení neplatnosti stejné veřejné dražby, vycházející z téhož stavu jako dříve zahájené řízení.*“<sup>84</sup>

Dle uváděného ustanovení (§ 24 odst. 3 zákona č. 26/2000 Sb.): „*Každý účastník dražby, dražební věřitel nebo navrhovatel může požádat soud, aby vyslovil neplatnost dražby, pokud dražebník neupustil od dražby, ač tak byl povinen učinit, vydražila-li předmět dražby osoba, která je z účasti na dražbě vyloučena, nebo nejsou-*

---

<sup>82</sup> Tamtéž.

<sup>83</sup> Tamtéž.

<sup>84</sup> Tamtéž s. 551.



*li splněny podmínky uvedené v § 12 odst. 1 a 2, § 14 odst. 3, § 15 odst. 1 až 3, § 19, 20, 21, § 23 odst. 1 až 10, § 25 a v § 26 odst. 1 a 2 nebo byly-li vydraženy z dražeb vyloučené předměty dražby; soud vysloví v takových případech neplatnost dražby. Není-li toto právo uplatněno do 3 měsíců ode dne konání dražby, zaniká.“ V § 48 téhož zákona se vyskytuje obdobná konstrukce.*

Je zřejmé, že vyslovení neplatnosti dražby se fakticky dotkne širšího okruhu osob. K tomu však dochází již ze samotné povahy věci. Naopak co se překážky litispendence týče, mám za to, že tu z uvedeného ustanovení dovodit nelze. § 83 odst. 2 písm. e) OSŘ požaduje, aby litispendence byla „stanovena zvláštními právními předpisy“. V tomto případě však nic takového zákon nestanovuje. Jako mnohem logičtější (a vhodnější) zvolit postup dle § 112 OSŘ – tedy spojit věci do společného řízení.

### **3.3.2 Závaznost rozsudku**

Současná právní úprava vychází z premisy, zakotvené v § 159a odst. 1 OSŘ. Ten normuje: „Nestanoví-li zákon jinak, je výrok pravomocného rozsudku závazný jen pro účastníky řízení.“ Co je rozuměno pod pojmem závazný, není zákonem definováno. „Obecně rozumíme závazností rozhodnutí stav, kdy ohledně předmětu, jehož se rozhodnutí týká (...) a ohledně osob, k nimž se vztahuje (...), je třeba se rozhodnutím řídit s tím, že takové chování je vynutitelné.“<sup>85</sup> Další důležitý prvek závaznosti rozsudku je charakterizován výrazem „pravomocný“ rozsudek. Právní moc bývá typicky chápána ve dvou rovinách – jako právní moc formální a materiální. Formální stránka je dovozována z § 159 OSŘ, který stanoví: „Doručený rozsudek, který již nelze napadnout odvoláním, je v právní moci.“ Stránka materiální znamená, že rozsudek je závazný a nezměnitelný. Závaznost obecně byla popsána výše. Nezměnitelnost se projevuje jako překážka věci pravomocně rozsouzené.<sup>86</sup> V konkrétním znění zákona jde o § 159a odst. 5: „Jakmile bylo o věci pravomocně rozhodnuto, nemůže být v rozsahu závaznosti výroku rozsudku pro účastníky a popřípadě jiné osoby věc projednávána znovu.“

Je třeba ještě poznamenat, že tyto teoreticky oddělené složky jsou organickým celkem, který se projevuje jednotně; výše uvedené dělení je teoretické a slouží pro přiblížení jednotlivých aspektů jinak nedělitelné právní moci jako takové.

<sup>85</sup> WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civlní právo procesní*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde, 2011, s. 288.

<sup>86</sup> DRÁPAL, Ljubomír. In DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský soudní řád: komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 1095 (§ 159a OSŘ).

Jak je v ustanovení § 159a odst. 1 OSŘ předpokládáno, existují vyjimky ze závaznosti výroku pravomocného rozsudku pouze pro účastníky řízení. Jedna z nich je normována hned v odstavci třetím, téhož paragrafu: „*Výrok pravomocného rozsudku, kterým bylo rozhodnuto o osobním stavu, je závazný pro každého.*“

Další vyjímkou je např. § 159a odst. 2 OSŘ. Ten se týká právě skupinových žalob a tvoří společně se speciální překážkou litispendence (§ 83 odst. 2 OSŘ) „nerozlučnou dvojici“. Tato ustanovení se doplňují, navazují na sebe a jedno bez druhého nemá smysl. Dohromady obecně tvoří (v podstatě celý) procesní rámec právní úpravy skupinových žalob. § 159a odst. 2 OSŘ zní: „*Výrok pravomocného rozsudku, kterým bylo rozhodnuto ve věcech uvedených v § 83 odst. 2, je závazný nejen pro účastníky řízení, ale i pro další osoby oprávněné proti žalovanému pro tytéž nároky z téhož jednání nebo stavu. Zvláštní právní předpisy stanoví, v kterých dalších případech a v jakém rozsahu je výrok pravomocného rozsudku závazný pro jiné osoby než účastníky řízení.*“

První věta tedy doslovně odkazuje a navazuje na výše rozebrané ustanovení § 83 odst. 2 OSŘ. Ve výsledku tedy normuje, že pro uvedené osoby (§ 83 odst. 2) platí mimo překážky litispendence také (oproti základní zákonné premise v § 159a odst. 1 OSŘ) rozšířená závaznost výroku pravomocného rozsudku. Zavádí tedy poměrně zásadní právní konstrukci, kdy všechny tyto osoby jsou vázány jediným rozhodnutím. Nutno poznamenat, že toto rozhodnutí mohlo vzejít z řízení, jehož se nemusely vůbec účastnit, případně o něm ani vědět. Tento fakt je asi nejzřetelnějším problematickým místem právní úpravy skupinových žalob a je rozebrán dále.

Druhá věta se již skupinových žalob přímo netýká. Příkladem těchto zvláštních předpisů může být např. § 5 zákona č. 131/2002 Sb., o rozhodování některých kompetenčních sporů, ve znění pozdějších předpisů<sup>87</sup> nebo § 164 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.<sup>88</sup>

### **3.3.3 Několik poznámek ke spolkové žalobě**

Vydeme-li z úvodního členění, jde o typ hromadné žaloby, kde je procesně legitimována právnická osoba nebo sdružení, protože se zabývá ochranou toho typu práv,

---

<sup>87</sup> „*Pravomocné rozhodnutí zvláštního senátu je závazné pro strany kompetenčního sporu, účastníky řízení, v němž tento spor vznikl, jakož i pro všechny orgány moci výkonné, orgány územního samosprávného celku, jakož i fyzické nebo právnické osoby nebo jiné orgány, pokud jim bylo svěřeno rozhodování o právech a povinnostech fyzických a právnických osob v oblasti veřejné správy, a soudy.*“

<sup>88</sup> „*Pravomocný rozsudek vydaný v incidenčním sporu je závazný pro všechny procesní subjekty.*“

kteřá byla v daném případě dotčena.<sup>89</sup> Mohlo by se zdát, že jde o samostatný poddruh vedle skupinové žaloby. Z teoretického hlediska tomu tak jistě být může. Platná právní úprava je však o poznání méně promyšlená a přehledná.

S ohledem na § 83 odst. 2 OSŘ, jde o případ (čisté) spolkové žaloby v případě písmene b). Zde jsou legitimovány příslušné právnické osoby (viz zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele).

Poněkud nahodilejší je situace uvedená v § 83 odst. 2 písm. a) OSŘ. Zde jsou obdobně legitimovány právnické osoby oprávněné hájit zájmy soutěžitelů nebo spotřebitelů. Vedle nich však také každá jednotlivá osoba, která byla nekalosoutěžním jednáním dotčena. Vzhledem ke konstrukci překážky litispendence, je i zde rozhodující, která osoba učiní první podání. A je věcí náhody, zda to bude ona právnická či jednotlivá fyzická osoba. To nepovažuji za koncepčně vhodné řešení.

V ostatním je právní konstrukce (bohužel) stejná jako u žalob skupinových. U těchto právnických osob lze předpokládat důslednou ochranu práv a řádné vedení řízení, avšak ani to nemusí být pravidlem v každém případě. Vztah jednotlivých zasažených osob a osoby právnické, která by měla hájit jejich zájmy, taktéž není procesně upraven.

### **3.4 Hodnocení právní úpravy a její problematické aspekty**

Na první pohled je vidět značná stručnost právní úpravy. Stručnost nemusí být vždy slabinou, ovšem na tomto místě, a u poměrně složitěho institutu skupinové žaloby, je až zarážející. Pomocí rozšíření překážky litispendence a závaznosti rozhodnutí došlo k vytvoření „jádra systému“, ovšem tím to bohužel končí. Mnohé navazující otázky – tedy ochrana zájmů skupiny, systémy opt-out či opt-in, adekvátní zastoupení, notifikace širšímu okruhu osob a další – nenachází ve znění právních předpisů náležitou odezvu. Proto není překvapením, že současná situace je poměrně neutěšená a lze najít četné (více či méně závažné) problematické aspekty a představit si nežádoucí situace při praktickém fungování. Odhalení těchto problémů je prvním krokem k (velice!) potřebnému přepracování institutu skupinové žaloby do přijatelné a především fungující podoby. Jednotlivé problémy současné úpravy jsou rozebrány v následujících pasážích, tematicky rozčleněny do jednotlivých celků.

Postavení dalších osob, které nejsou „prvním žalujícím“, vidím jako nejzásadnější nedostatek současné úpravy skupinových žalob. Konkrétně jde o osoby, které jsou dle

---

<sup>89</sup> WINTEROVÁ, Alena. Hromadné žaloby (procesualistický pohled). *Bulletin advokacie*, 2008, roč. 2008, č. 10, s. 22.

hmotného práva legitimovány k podání žaloby a vedení sporu, ovšem dle § 83 odst. 2 OSŘ jim v tom brání překážka litispendence nebo v pozdějším stádiu překážka věci rozsouzené dle 159a odst. 2 OSŘ. Zákon se ochranou jejich práv, a vlastně ani jejich postavením jako takovým, vůbec nezabývá.

### 3.4.1 Překážka litispendence a třetí osoby

Kdo bude prvním (a de facto jediným) žalobcem záleží čistě na rychlosti podání. Pro ostatní již následně platí překážka litispendence. Hmotněprávně legitimovaná osoba tedy učiní příslušné a včasné podání; řízení však bude zastaveno jen proto, že již byl někdo rychlejší. Zákonodárce tak vytváří prostor pro nežádoucí „dostihy“ kdy cílovou páskou je podatelna příslušného soudu.<sup>90</sup>

Pro ostatní osoby (které nebyly prvním žalujícím) jsou bohužel možnosti ochrany jejich práv velice omezené. Jejich nejlepší možností je jistě přistoupit jako další účastník dle § 92 OSŘ. Ten má ve sporu „plnoprávné“ účastnické postavení se všemi odpovídajícími právy. Ač tento institut slouží primárně k tomu, že „žalobci umožňuje, aby pomocí přistoupení nebo záměny odstranil nedostatek aktivní nebo pasivní věcné legitimace“<sup>91</sup>, mám za to, že poměrně obecně formulované ustanovení § 92 odst. 1 OSŘ („na návrh žalobce může soud připustit, aby do řízení přistoupil další účastník“) nebrání jeho uplatnění ani v případě skupinové žaloby. Problémem nicméně zůstává, že toto přistoupení lze učinit pouze na návrh původního žalobce.<sup>92</sup> Lze se domnívat, že ten k tomuto návrhu bude mít zpravidla pramalou motivaci, rozhodovaly by konkrétní poměry, situace a vzájemná dohoda; záleželo by to víceméně na náhodě, což je samozřejmě nežádoucí.

Další možností je vstoupit do řízení jako vedlejší účastník dle § 93 OSŘ. Tato možnost je již jistější (netřeba návrhu žalobce). Příslušné ustanovení vyžaduje jako podmínku takového přistoupení „právní zájem na výsledku řízení“ – ten bude v případech skupinové žaloby zpravidla velmi zřejmý. Vedlejší účastenství je však koncipováno jako podpora hlavního účastníka. „Vedlejší účastník se neúčastní řízení proto, aby v něm uplatňoval nebo bránil své právo, ale z důvodu, že chce pomoci zvítězit ve sporu některému z účastníků (sporných stran), neboť na jeho úspěchu v řízení má právní zájem.“<sup>93</sup> Tomu odpovídají i jeho

<sup>90</sup> ZIMA, Petr. Skupinové žaloby a české právo. *Právní fórum*, 2007, roč. 2007, č. 3, s. 96.

<sup>91</sup> DRÁPAL, Ljubomír. In DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský soudní řád: komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 600

<sup>92</sup> WINTEROVÁ, Alena. Hromadné žaloby (procesualistický pohled). *Bulletin advokacie*, 2008, roč. 2008, č. 10, s. 25.

<sup>93</sup> DRÁPAL, Ljubomír. In DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský soudní řád: komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 605

omezená práva – nemůže činit dispoziční úkony, omezen je také v podávání opravných prostředků atd.<sup>94</sup>

Lze shrnout, že vedlejší účastenství je nedostatečným nástrojem ochrany práv ostatních věcně legitimovaných osob v případě skupinových žalob. Z uvedených důvodů ani přistoupení jako hlavní účastník nelze považovat za dostatečné. Jiné vhodnější nástroje bohužel právní řád nenabízí.

### 3.4.2 Závaznost rozhodnutí ve vztahu ke třetím osobám

Jak bylo uvedeno v předcházející části, v případě že se druhý a každý další žalobce dozví o probíhajícím řízení, případně bude jeho podání „pomalejší“, existují (ač nedostatečné) alespoň omezené procesní možnosti jak do určité míry řízení ovlivnit. Daleko závažnější situace však nastává, jakmile řízení skončí pravomocným rozsudkem. Ten je dle § 159 odst. 2 OSŘ závazný ve věcech § 83 odst. 2 „*nejen pro účastníky řízení, ale i pro další osoby oprávněné proti žalovanému pro tytéž nároky z téhož jednání nebo stavu*“. Tato závaznost je stanovena jako bezpodmínečná a žádným projevem vůle se jí nelze zprostit či se z ní vymanit. O původním řízení se navíc oprávněné osoby nemusí vůbec dozvědět – neexistuje žádná povinnost jim tento fakt oznámit. A pokud se o řízení dozví, existují pouze výše popsané (velmi slabé) nástroje jak toto řízení ovlivnit.

Je zřejmé, že takový stav je na pováženu. Mnozí se shodují na tom, že ve výsledku dochází dokonce ke kolizi s článkem 6 odst. 1 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv (dále jen EULP).<sup>95,96</sup>

V současné právní úpravě jde v případě skupinových žalob především o žaloby negativní plnění, pomíneme-li úpravu v § 83 odst. 2 písm. d) OSŘ, která je do jisté míry značně specifická a provázaná s hmotněprávní úpravou, která chrání postavení dalších osob. Slovy zákona jde o „*zdržení se protiprávního jednání nebo o odstranění závadného stavu*“. Mohlo by se tedy zdát, že jde spíše o společný zájem a z konečného rozsudku budou profitovat všichni oprávnění s tím, že individuální spory na případné pozitivní plnění (např. náhradu škody) tímto nejsou dotčeny. Tento (možná i zákonodárcův) předpoklad však selhává v obou premisách.

---

<sup>94</sup> Tamtéž

<sup>95</sup> RECHBERGER, Thomas. Hromadné žaloby v českém a rakouském právu. *Jurisprudence*, 2007, roč. 2007, č. 1, s. 33.

<sup>96</sup> SPÁČIL, Jiří, ZIMA, Petr. In DAVID, Ludvík a kol. *Občanský soudní řád: komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 393 (§ 83 OSŘ).

I v případě, že půjde pouze o negatorní žalobu, nikdo nemůže prvního žalobce nutit k řádnému vedení sporu. Tuto povinnost zákon neukládá. A přestože případného úspěchu může využít širší okruh dotčených osob, tento okruh osob taktéž musí vzít za svůj i možný neúspěch prvního žalobce. A je lhostejné z jakých důvodů k neúspěchu došlo.

Jako velmi závažný se jeví fakt, že původní řízení o negatorní žalobě často ovlivní i případné individuální spory na pozitivní plnění, na které by se skupinová žaloba na první pohled vztahovat neměla. V případě spotřebitelských či nekolosoutěžních sporů (tedy písm. a) a b) § 83 odst. 2 OSŘ) si lze představit široké spektrum zasažených osob, přičemž různé osoby mohou vznášet různé nároky. V úvahu připadá samozřejmě ono zdržení se protiprávního jednání nebo o odstranění závadného stavu, dále ale také náhrada škody či jiné pozitivní plnění. Překážka litispendence ve smyslu § 83 odst. 2 OSŘ se vztahuje pouze na uvedené žaloby na negativní plnění. Je však třeba si uvědomit, že pro jednotlivá další možná řízení o pozitivních nárocích představuje rozsudek o zdržovací nebo odstraňovací povinnosti (z původního řízení) závazně vyřešenou prejudiciální otázku.<sup>97</sup> Nejzávažnější důsledky nastávají v případě zamítavého rozsudku. „*Tím má další subjekt uzavřenou jakoukoliv další právní cestu nejen k rozsudku zdržovacímu a odstraňovacímu, ale též k případné žalobě o zadostiučinění nebo náhradu škody, aniž kdy měl vůbec možnost se k věci vyjádřit. Z hlediska práva na spravedlivý proces je takové vyústění platné právní úpravy na pováženou.*“<sup>98</sup>

### 3.4.3 Výkon rozhodnutí

K dalšímu problematickému a nedomyšlenému aspektu právní konstrukce skupinové žaloby se dostáváme ve fázi výkonu rozhodnutí. Dojde-li k vydání rozsudku, který je způsobilým exekučním titulem, a v něm určená povinnost nebude splněna dobrovolně, je třeba iniciovat a provést výkon rozhodnutí.

Pokud uložené povinnosti (např. odstranění protiprávního stavu) vymáhá původní žalobce, nedochází k větším problémům. Z provedeného výkonu pak mohou benefitovat všechny dotčené osoby. Závažný problém však nastává, když tento první žalobce z jakýchkoli důvodů k exekuci nepřistoupí či v ní nepokračuje. Z logiky věci se zdá, že k výkonu by měla být oprávněn každá jedna osoba, pro niž je rozsudek dle 159a odst. 2 OSŘ závazný. Bohužel současná právní úprava nedává pro takový postup prostor.

---

<sup>97</sup> WINTEROVÁ, Alena. Hromadné žaloby (procesualistický pohled). *Bulletin advokacie*, 2008, roč. 2008, č. 10, s. 25.

<sup>98</sup> Tamtéž.

*„Obávám se však, že na vymáhání cizího titulu není naše vykonávací právo připraveno. Třetí osoba (...) se těžko domůže nařízení výkonu či exekuce, prostě proto, že v její prospěch exekuční titul nezní. Soud (...) nebude ochoten zkoumat, zda návrhovátelem výkonu je osobou oprávněnou k týmž nárokům z téhož jednání nebo stavu.“<sup>99</sup>*

Z těchto důvodů je úprava skupinové žaloby značně „bezzubá“ a skutečné vynucení uložené povinnosti (opět) záleží často na náhodě. Je nepochybné, že tento stav je krajně nežádoucí.

#### **3.4.4 Další dílčí problémy**

Kromě výše uvedených problémů velmi závažného charakteru spatřuji v platné právní úpravě i další (větší či menší) problémy. Některé již byly okrajově zmíněny a často navazují na uvedené závažnější nedostatky. Pro přehlednost a zřetelnost uvádím v této části jejich výčet a charakteristiku.

Jako jeden z významnějších problémů vidím fakt, že první (hlavní) žalobce nemá žádnou zákonnou povinnost vést řádně řízení. Ostatní osoby, které jsou ve výsledku vázány rozhodnutím vzešlým z „jeho“ řízení, nemohou jeho jednání nikterak kontrolovat nebo ovlivňovat.<sup>100</sup>

S tím souvisí také absolutní neinformovanost třetích osob. Neexistuje žádná povinnost zveřejnit informaci o zahájení či výsledku řízení o skupinové žalobě.<sup>101</sup> Všechny, byť chabé, možnosti řízení ovlivnit závisí v první řadě na vědomosti o tomto řízení. V současné době může docházet maximálně k dobrovolnému neoficiálnímu zveřejňování. To v žádném případě nelze považovat za dostatečné.

Zákon nepočítá s existencí rozdílných názorů, postojů či požadavků uvnitř skupiny. Vše závisí, jak už bylo uvedeno na postavení a postupu prvního žalobce. Absentuje (typický) systém opt-in či opt-out. Skupinová žaloba je jaksi „mandatorní“. Oprávněné osoby se jí účastní povinně, jejich postavení se vytváří automaticky spolu se vznikem věcné legitimace a podáním první (a jediné) žaloby. Přesto, že lze o účasti jako takové vlastně jen stěžít hovořit, považuji takový stav za nežádoucí

Jako poslední poznámku bych uvedl, že v řízení může existovat stav právní nejistoty, zda vlastně jde o skupinovou žalobu či nikoliv. V současné době toto nehraje větší roli, neboť řízení o hromadné žalobě - bohužel - nevykazuje žádné odlišnosti či zvláštní postupy. Z toho

---

<sup>99</sup> Tamtéž s. 27.

<sup>100</sup> ZIMA, Petr. Skupinové žaloby a české právo. *Právní fórum*, 2007, roč. 2007, č. 3, s. 97.

<sup>101</sup> Tamtéž.

důvodu to nelze nyní vnímat jako negativum, ovšem v případě eventuální nové ucelenější úpravy je třeba na tento problém pamatovat.

### 3.4.5 Zneužitelnost skupinové žaloby

Vzhledem k současné mezerovitosti až torzovitosti právní úpravy by se reálně dalo uvažovat i o možnostech zneužití tohoto stavu. Této eventualitě (ač poměrně závažné) je na akademické půdě věnována pouze okrajová pozornost. K dnešnímu dni se mi podařilo nalézt jen okrajové úvahy v článku P. Zimy<sup>102</sup> a poté (jako reakce na tento názor) v článku T. Rechbergera.<sup>103</sup>

P. Zima uvádí: „*Povinná osoba se může domluvit se spřízněnou osobu, která ani nemusí být oprávněnou osobou (postačí, když to bude tvrdit) a která podá žalobu např. na náhradu škody ze spotřebitelských vztahů. Tím vytvoří pro ostatní oprávněné osoby překážku litispendence ve smyslu § 83 odst. 2 OSŘ. Po určité době může být pak žaloba vzata zpět.*“

T. Rechberger s tímto nesouhlasí a podotýká, že v uvedeném příkladě je skupinová žaloba žalobou negatorní (ne na plnění) a navíc aktivně legitimováno je v takových věcech sdružení spotřebitelů (nikoliv spřízněné resp. blízké osoby). Proto má uvedený názor za zpochybnitelný, vychází dle něj totiž z chybných premis.

Lze souhlasit, že uvedený příklad nebyl právě šťastný (vzhledem k důvodům uváděným T. Rechbergerem). Dle mého názoru to však nic nemění na poměrně jednoduché zneužitelnosti skupinové žaloby s významnými důsledky pro potencionálně široký okruh osob.

Nejmarkantněji si lze daný problém demonstrovat na případech spadajících pod § 83 odst. 2 písm. a) OSŘ – tedy nekalosoutěžní jednání. Představme si, že velká společnost poškodila takovýmto jednáním širší okruh spotřebitelů i některé konkurenty – soutěžitele. Klíčovým faktorem bude, či žaloba (o zdržení se protiprávního jednání nebo o odstranění závadného stavu) bude podána jako první. Tato osoba totiž jako jediná může dále nezávisle disponovat s řízením, rozhodovat o způsobu jeho vedení atd.

Tím se samozřejmě otevírají možnosti nátlaku ze strany žalovaného. Také uvedený model „spřízněné osoby“ je myslitelný (pokud taková osoba bude se svým podáním nejrychlejší). V případě, že o spřízněnou osobu nepůjde, může se žalovaný snažit ovlivnit její chování tak, aby přispěla např. k zamítnutí žaloby nebo průtahům v řízení; také se lze

---

<sup>102</sup> ZIMA, Petr. K tzv. hromadným žalobám. *Právní rozhledy*, 2003, roč. 2003, č. 4, s. 180.

<sup>103</sup> RECHBERGER, Thomas. Hromadné žaloby v českém a rakouském právu. *Jurisprudence*, 2007, roč. 2007, č. 1, s. 33.



vzhledem k výše uvedené problematičnosti výkonu rozhodnutí snažit, aby k výkonu rozhodnutí žalobce nepřistoupil. Ve všech případech jde o závažné důsledky s dopadem na celý okruh zasažených osob. Navíc pro potencionální pozdější spory o pozitivní plnění (např. náhrada škody, či zadostiučinění) zde následně bude existovat vyřešená prejudiciální otázka z původního řízení.

Možností, jak dosáhnout „žádoucího“ chování prvního žalobce, existuje jistě celá řada. Především poskytnutí finančních či jiných výhod se přímo nabízí. V těchto situacích by jediný člen skupiny zasažených osob získal neoprávněnou výhodu na úkor ostatních, což je samozřejmě krajně nežádoucí.

Proto je třeba uzavřít, že současná situace jednoznačně zneužití skupinové žaloby umožňuje. Vzhledem k poměrně závažným důsledkům mám za to, že také z tohoto důvodu je třeba co nejdříve přistoupit k důkladné novelizaci.

## 4. Komparace a úvahy de lege ferenda

Následující část práce nejprve srovnává dvě výše rozebírané právní úpravy hromadné žaloby – tedy českou a úpravu ve Spojených státech. Poté se pokusím (nejen) tímto získané poznatky využít a zamyslet se nad jejich aplikovatelností v našem právním řádu; a to především proto, že současné řešení institutu hromadné (resp. skupinové) žaloby je výrazně nevyhovující. Co se terminologie týče, upozorňuji, že dále budu užívat pojem hromadná žaloba pro oba právní řády. Ve vztahu k českému právnímu prostředí je tím myšleno především žaloba skupinová (viz. též výše uvedená část pojednávající o terminologii).

### 4.1 Srovnání institutu hromadné žaloby v právním řádu České republiky a Spojených států

#### 4.1.1 Problematické aspekty srovnání

Nejprve musím upozornit na dvě zásadní úskalí tohoto srovnávání. Jako první stojí především diametrální odlišnost dvou daných právních řádů. Ta je obecně známá a mám za to, že ji není třeba dále vysvětlovat. Z toho důvodu nemá většího významu srovnávat konkrétní detailní fungování a průběh řízení; naopak srovnávat lze (po jisté míře abstrakce) obecnou právní konstrukci institutů, jejich uplatnění a právně-politické důvody stojící za jejich tvorbou.

Druhým úskalím je současný stav české právní úpravy hromadné žaloby. Ta je velice minimalistická a zabývá se pouze nejnútnejším „jádrem“ (jak již bylo popsáno výše). Proto lze nalézt jen malý počet oblastí k porovnávání – ve zbytku lze pouze konstatovat, že tyto oblasti český právní řád vůbec neupravuje.

Lze nalézt i názory, že hromadná (resp. skupinová) žaloba jako taková v českém právním řádu neexistuje. A to především vzhledem k absenci ochrany práv členů skupiny, neexistence povinnosti informovat o řízení atd.<sup>104</sup> Pro účely této práce jsem se přiklonil k většinovému názoru právní teorie – tedy že i v našem právním řádu se jedná o právní úpravu hromadné žaloby. Nicméně i tento fakt nasvědčuje tomu, že v následující části se pokusím o porovnání do jisté míry neporovnatelného.

---

<sup>104</sup> ZIMA, Petr. Skupinové žaloby a české právo. *Právní fórum*, 2007, roč. 2007, č. 3, s. 97.

#### 4.1.2 Konkrétní srovnání

Jako úvodní poznatek bych uvedl obrovský časový rozdíl ve vývoji obou právních úprav. Vezmeme-li v potaz pouze období psaného práva, i zde jde v případě Spojených států o téměř dvousetletý vývoj. V případě naší úpravy lze vývoj počítat nejvýše ve dvou desítkách roků.

Toto je jistě jedním z důvodů, proč je úprava ve Spojených státech na první pohled propracovanější. I bez bližšího studia je vidět, že je tamější zákonná úprava rozsahově mnohonásobně delší. Při důkladnějším rozboru lze vysledovat mnoho oblastí a problémů, na které se zákonodárce snaží pamatovat a řešit je, na rozdíl od úpravy české – např. oznámení, zastoupení, opt-out aj. Nezbyvá než doufat, že i naše úprava projde žádoucím vývojem a úroveň její propracovanosti a komplexnosti se výrazně zvýší.

Co do konkrétnějšího srovnání samotných právních úprav, bych jako první zmínil rozdíl v použitelnosti hromadné žaloby. Ve Spojených státech jde o nástroj obecný. Při splnění všech podmínek nezáleží, zda právní vztah je upraven určitým zákonem nebo je jinak druhově určen. Naopak v České republice je tento institut použitelný pouze v zákonem definované množině případů (viz § 83 odst. 2 OSŘ). Proto lze dovodit, že ve spojených státech má hromadná žaloba širší použitelnost. Nutně nemusí jít o výhodu či nevýhodu, jde spíše o otázku právně-politického přístupu.

Podobnou otázkou (co do rozsahu použitelnosti) je přípustnost hromadné žaloby na pozitivní plnění (typicky peněžité – např. náhrada škody). Opět lze vysledovat širší pojetí ve Spojených státech, kde toto možné je. Právě v těchto případech je dovoleno také uplatňovat právo opt-out. V našem právním řádu naopak hromadná žaloba není žalobou na pozitivní plnění. Jak již bylo uvedeno výše, může však existovat ovlivnění případných individuálních sporů na pozitivní plnění skrze vyřešenou prejudiciální otázku z řízení o hromadné žalobě.

Ač jde spíše o případy vyjimečné, ve Spojených státech může skupina osob vystupovat na straně žalovaných (je tedy žalováno mnoho osob prostřednictvím jejich zástupců). Naopak české právo tuto variantu hromadné žaloby nezná.

Jedna z nejdůležitějších odlišností spočívá v samotné skupině jako takové. Ve Spojených státech je tato skupina zákonem uznána, soudem definována a jsou taktéž chráněna práva jednotlivých členů i skupiny jako celku. Naproti tomu, české právo de facto nepočítá s existencí skupiny, a už vůbec ne s jejím definováním v počátcích samotného řízení. Dochází pouze k rozšíření závaznosti rozhodnutí (příp. též překážky litispendence) na předem neurčitý okruh možných budoucích případů. Tímto se v našem pojetí členové skupiny dostávají do

pozice třetích osob, pouze jakýchsi přihlížejících, kteří mají žalostně slabé postavení k ochraně a uplatňování svých práv – jak bylo popsáno výše.

Poslední uvedený problém je, opakuji, jedním z nejdůležitějších. A právě v tomto ohledu mám za to, že lze čerpat poznatky z rozvinutějších právních řádů. A to nejen z prostředí Spojených států.

V systému hromadných žalob v USA existuje mnoho dalších institutů a právních konstrukcí. V současné době však vzhledem ke stavu tuzemské právní úpravy není s čím porovnávat. Konkrétně jsou tyto instituty přiblíženy v pasáži o úpravě ve Spojených státech. Použitelnosti některých z nich v našem prostředí se věnuje část následující.

## **4.2 Úvahy de lege ferenda**

Panuje obecná shoda právní teorie o tom, že platná právní úprava hromadné žaloby v našem právním řádu není vyhovující. Co se však konkrétního řešení týče, podnětných nápadů není mnoho. Zpravidla se autoři omezují na konstatování nutnosti změny (blíže nespecifikované) nebo navrhují pouze velmi obecně potřebná opatření. Ani tato práce si neklade za cíl vytvoření konkrétní právní konstrukce, či dokonce přímo doslovné znění návrhu novelizace zákona. Přesto bych rád uvedl možná konkrétnější řešení výše popsaných problémů současné úpravy. Možných přístupů a řešení je samozřejmě celá řada. Tato práce se (i vzhledem k provedenému rozboru a komparaci s institutem hromadné žaloby v právu Spojených států) často inspiruje právě tamějšími právními konstrukcemi.

### **4.2.1 Okruh použitelnosti hromadné žaloby**

V současné době je použitelnost hromadné žaloby určena taxativním výčtem § 83 odst. 2 OSŘ. Celkově lze mít za to, že tato použitelnost je poměrně úzká. Vzhledem k aktuálnímu stavu právní úpravy to snad lze vidět i jako pozitivum. Do budoucna souhlasím s názorem, aby se legislativní úprava ochrany kolektivních zájmů neomezovala stanovením dílčích okruhů vztahů.<sup>105</sup>

S tím souvisí také přípustnost hromadné žaloby na peněžitá plnění. Vráťím-li se k smyslu a účelu hromadné žaloby jako takové, k takovému pojetí se jednoznačně přikláním. V případě mnoha nepatrných nároků – které mohou být ve svém souhrnu značného objemu – je právě hromadná žaloba účinným nástrojem pro prosazení jednotlivých práv. Nelze

---

<sup>105</sup> ZOULÍK, František. Problematika hromadných žalob se zřetelem k českému právu. In TICHÝ, Luboš (ed). *Procesní ochrana kolektivních zájmů*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2008, s. 16.

přehlédnout ani funkci preventivní, kdy s vědomím tohoto faktu bude potencionální škůdce jistě postupovat opatrněji při svém jednání.

#### **4.2.2 Uznání žaloby jako skupinové**

Řízení o hromadné žalobě musí zohlednit nesporné zvláštnosti a odchylky oproti řízení „běžnému“. To současná právní úprava nečiní, a proto jí lze vytýkat mnohé problémy a nedostatky. Právě konstrukce těchto zvláštností či odchylek je úkolem zákonodárce, který bude provádět novelizaci (a také dále uvedených úvah).

Pro některá řízení může povaha žaloby jako skupinové vyplývat ze samotného žalobního návrhu – např. zdržení se určitého jednání často ovlivní větší okruh osob dotčených tímto jednáním. Zde je patrné, že o hromadnou žalobu se bude jednat i „proti vůli“ žalujícího, protože je třeba zabezpečit práva celé skupiny osob, možnost výkonu rozhodnutí kterýmkoliv členem apod.

Pro řízení jiná (především hromadné žaloby na peněžité plnění) bude nezbytný projev vůle žalobce podat právě skupinovou žalobu jako zástupce vymezeného okruhu osob. Takto vést řízení samozřejmě nelze proti jeho vůli a měl by mít možnost svůj nárok uplatňovat v samostatném řízení. V tom je vidět prostor pro uplatnění principů opt-out a opt-in. Vzhledem k těmto odlišnostem se jeví jako poměrně inspirativní propracovaná typologie hromadných žalob ve Spojených státech.

V samotném řízení je třeba na jeho počátku učinit rozhodnutí, zda se jedná o zvláštní procesní režim (tedy režim hromadné žaloby); a tedy zda se vůbec v řízení nějaké odchylky od „běžného postupu“ uplatní. Tato otázka samozřejmě nemusí být řešena samostatným rozhodnutím. Může být pouhou vnitřní úvahou soudce následovanou adekvátním postupem. Avšak z důvodů právní jistoty a hospodárnosti řízení považují podobu samostatného rozhodnutí za vhodnou.

Proto si myslím, že je plně na místě uplatnění jakési obdoby amerického „certification“. Soud autoritativně určí, zda o hromadnou žalobu jde, čímž se řízení „překlopí“ do zvláštního režimu. Neboť jde o poměrně zásadní rozhodnutí, měl by proti němu být přípustný opravný prostředek – z důvodu hospodárnosti by o něm mělo být pravomocně rozhodnuto před dalším pokračováním v řízení.

#### **4.2.3 Vymezení skupiny a notifikace jejích členů**

Jak již bylo uvedeno, jako zásadní nedostatek současné úpravy považují fakt, že zákonodárce neuznává existenci skupiny jako celku a nechrání práva jednotlivých členů této

skupiny. Prvním krokem k napravení tohoto stavu je samozřejmě uznání a vymezení samotné skupiny. Po vzoru Spojených států je např. možné (a považuji to za vhodné řešení) vymezit skupinu v rozhodnutí o uznání žaloby jako skupinové.

V okamžiku kdy je stanoven okruh osob, je samozřejmě třeba, aby se tyto osoby měly šanci dozvědět o probíhajícím řízení. Toto lze zařídit nejlépe oficiálním oznámením. Jeho podoba může být různá – od zveřejnění na oficiálním internetovém portálu, přes různé věstníky až k dennímu tisku atd.

Vědomost o zahájení řízení je základním předpokladem k tomu, aby prostřednictvím dalších opatření mohli členové skupiny uplatňovat svá práva, jejich uplatnění se vzdát nebo jinak účinně ovlivňovat řízení.

#### **4.2.4 Opt-in či opt-out**

Současné pojetí hromadné žaloby je postaveno na situaci kdy „český občanský soudní řád (...) vytváří - vedle obvyklých principů opt-in nebo opt-out – specifický systém – the one and only – tedy stav, kdy pouze první a jediný žalobce má zaručeno, že může průběh žaloby ovlivnit jako účastník řízení, další nemají ze zákona pozici s ohledem na ústavní právo na soudní ochranu zaručenou v potřebné míře“.<sup>106</sup> To je samozřejmě neblahé. Proto se valná většina autorů shoduje na potřebě zavést jeden z již výše popsaných způsobů (tedy opt-out nebo opt-in).

Odpověď na otázku který z těchto systémů by to měl být, není jednoznačná. V této oblasti se již i právní teorie rozchází. Mám za to, že rozhodnutí bude záviset až na konkrétní podobě nové konstrukce skupinové žaloby. V úvahu přichází taktéž kombinace – např. systém opt-in pro peněžité plnění, opt-out pro jiná řízení. Lze předpokládat i existenci některých druhů řízení o hromadné žalobě, ze kterých se takto vyvázat.

#### **4.2.5 Konkrétní opatření k ochraně a uplatnění práv jednotlivých členů skupiny**

V okamžiku, kdy jsou členové skupiny náležitě notifikováni a prostřednictvím systémů opt-out či opt-in setrvávají v řízení, je třeba dbát na ochranu jejich práv. Tento bod je jednou z největších slabín současné úpravy a zřejmě největším úkolem úpravy budoucí. Zároveň jde o poměrně obtížnou otázku – tedy jak zabezpečit náležitou ochranu a uplatnění práv jednotlivých členů a zároveň dostát ekonomičnosti a zástupnému způsobu vedení řízení.

---

<sup>106</sup> SMOLÍK, Petr. Meze užití skupinové žaloby v českém civilním procesu – současnost a vyhlídky. In TICHÝ, Luboš (ed). *Procesní ochrana kolektivních zájmů*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2008, s. 106.

Jako ideální lze považovat stav, kdy vedoucí (či první) žalobce vede řízení řádně a z jeho výsledku profitují všichni ostatní členové skupiny. Z různých (již uvedených) důvodů tomu tak být ale nemusí. Proto považuji za důležité vytvořit kontrolní a nápravné mechanismy, které uvedený ideální stav zabezpečí. Dle mého názoru je vhodným řešením jednak kontrola „vnitřní“ – tedy jednotlivými členy skupiny, a dále kontrola „vnější“, tedy dohled soudu.

- ***Vnitřní kontrola***

Jednotliví členové skupiny by měli mít možnost ovlivnit průběh řízení, a to účinnějším způsobem než nyní. Jde především o situace, kdy nesouhlasí s postupem hlavního žalobce, mají odlišné požadavky, návrhy, pohled na věc apod. Myslím si, že obdobu amerických „subclasses“ lze použít i v našem právu. V úvahu připadá např. tato možnost: Část skupiny, která si přeje odlišný postup v řízení, má odlišné požadavky či návrhy, může prostřednictvím svého zmocněnce či zástupce či jinak pojmenovaného představitele do řízení vstoupit a jako další účastník uplatňovat práva této „podskupiny“.

S tím souvisí samozřejmě požadavek náležité informovanosti členů skupiny. Tu je možné zajistit různými mechanismy – zasíláním či zveřejňováním důležitých dokumentů, návrhů a rozhodnutí; v úvahu připadá také povinnost právního zástupce seznámit členy skupiny se stavem řízení apod.

- ***Vnější kontrola***

Jako druhou záruku zajištění práv členů skupiny mi přijde vhodné zavést dozor soudu nad některými významnými procesními situacemi, úkony a rozhodnutími. Inspirace je zjevná – jsou jí rozšířené pravomoci soudu ve Spojených státech. Obdobný přístup se vyskytuje ale i např. v § 179 OSŘ (schválení úkonu): „*Je-li k platnosti právního úkonu, který byl učiněn za nezletilého, třeba schválení soudu, soud jej schválí, jestliže to je v zájmu nezletilého.*“

Podobný přístup lze využít i v případě skupinové žaloby. Šlo by o významná rozhodnutí jako je např. zpětvzetí žaloby, zmíněné schválení smíru, lze uvažovat i o dalších (především dispozičních) úkonech. Tyto úkony by podléhaly soudnímu schválení. Soud by zkoumal jejich zákonnost a jako další kritéria se nabízí také např. soulad s dobrými mravy, nepoškozování ostatních členů skupiny, nezvýhodňování jiných členů atd.

#### 4.2.6 Rozhodnutí a jeho výkon

Stav právní úpravy výkonu rozhodnutí je dalším bolavým místem nynějšího fungování skupinové žaloby. Do budoucna je třeba především zabezpečit možnost výkonu každým členem skupiny pro případ, že hlavní žalobce k němu z nějakých důvodů nepřistoupil.

Pokud jde o výkon rozhodnutí na pozitivní plnění (bude-li takováto skupinová žaloba přípustná), je nutno se zabývat taktéž způsoby distribuce peněžních částek mezi jednotlivé osoby. Zde se nabízí možnost dvoufázového řízení, kdy se v první fázi bude rozhodovat o základu nároku a v druhé fázi o nárocích z toho vyplývajících.<sup>107</sup>

#### 4.2.7 Kolektivní žaloba

Úkolem budoucí právní úpravy také zůstává vyřešit vztah skupinové a kolektivní žaloby. Nyní je v některých případech otázkou náhody (rychlosti) zda půjde o žalobu kolektivní – tedy vedenou specializovanou organizací nebo žalobu skupinovou.

Někteří autoři upřednostňují žalobu kolektivní.<sup>108</sup> Tento názor nepřijímám s přílišným optimismem. V současné době totiž onou právní osobou může být „běžné“ sdružení občanů s nejasnými zájmy (a finančním pozadím) a bez zaručení odbornosti. Taktéž jejich zájem na výsledku řízení nebude pravděpodobně natolik silný jako u přímo zasažených jednotlivců.

Proto mám za to, že žaloba kolektivní by měla vystupovat jako doplněk žaloby skupinové. Žaloba skupinová by měla mít přednost. Pouze v odůvodněných případech je možné vytvořit přednostní procesní legitimaci takových právnických osob – avšak za podmínky zúžení jejich výčtu (za účelem zaručení odbornosti a řádné činnosti) a současně v případech kdy jde o ochranu veřejného zájmu.

Tím se však již značně přibližujeme žalobě veřejné. Tedy žalobě státem vytvořených institucí na ochranu veřejného zájmu. Tím se tedy i „z druhé strany“ prostor pro spolkovou žalobu omezuje. Shrnutí tedy považuji skupinovou žalobu jako přednostní nástroj ochrany soukromých zájmů skupiny osob a na straně druhé žalobu veřejnou k ochraně veřejného zájmu příslušnou institucí. Jako úlohu žaloby spolkové vidím doplnění skupinové žaloby v odůvodněném okruhu případů.

---

<sup>107</sup> ZOULÍK, František. Problematika hromadných žalob se zřetelem k českému právu. In TICHÝ, Luboš (ed). *Procesní ochrana kolektivních zájmů*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2008, s. 17.

<sup>108</sup> Tamtéž s. 16.



#### **4.2.8 Závěrečné poznámky**

Závěrem k uvedeným úvahám doplňuji, že si zdaleka neberou za cíl kompletní zmapování problematiky. Jsou vedeny spíše obecnějšími myšlenkami a zabývají se koncepty možných řešení významnějších úseků skupinové žaloby. Lze nalézt mnoho dalších oblastí, které bude muset zákonodárce při eventuální smysluplné novelizaci řešit (namátkou lze vybrat příslušnost soudu, náklady řízení a jejich náhradu, napojení na opravné prostředky a legitimace k jejich uplatnění, otázky právního zastoupení a jeho zvláštnosti a mnohé další). Jde však o otázky, které musí být řešeny až v návaznosti na zvolenou základní koncepci, a této koncepci také přizpůsobeny.

## 5. Závěr

V úvodu této práce jsem předložil výzkumnou hypotézu, dle níž je úprava hromadné žaloby v našem právním řádu nedostatečná a značně problematická. Abych se dopracoval ke kvalifikovanému ověření této hypotézy, zabýval jsem se nejprve dílčími okruhy a otázkami, z nichž jsem následně vyvodil odpovídající závěry obecnější platnosti.

Prvním takovým okruhem byl rozbor institutu hromadné žaloby v právu Spojených států. Téměř dvousetletý vývoj této části právního řádu se zřetelně promítá do jeho propracovanosti, která je na vysoké úrovni.

Konstrukce právního předpisu upravujícího danou problematiku (Rule 23) se jevila zprvu poměrně nezvyklá. Značnou část jejího obsahu tvoří pouze kategorizace a soustava testů, které je třeba naplnit, aby se jednalo o hromadnou žalobu a dle toho bylo dále v řízení postupováno. Účelem je samozřejmě stanovení základních požadavků a znaků hromadné žaloby. Smysl tohoto řešení se dále ukazuje také při rozboru dalších institutů a opatření, jejichž použitelnost i způsob použití je často navázán či odstupňován právě podle úvodní kategorizace.

Nejdůležitějšími z pasáže o právní úpravě hromadné žaloby v USA se mi jeví popis a rozbor právních konstrukcí, kterými se zákonodárce rozhodl řešit problematické aspekty hromadné žaloby jako takové. Tyto problematické aspekty (vyplývající z vedení sporu „zástupnou formou“) budou nutně obsaženy v jakékoliv obdobné právní konstrukci hromadné žaloby. Jsou jimi především ochrana zájmů skupiny a jejích členů, adekvátní reprezentace skupiny jako takové, otázky opt-inu či opt-outu, informovanost skupiny a další. Musím uznat, že řešení, jež jsem v právu Spojených států našel, byla zpravidla logická, nikterak složitá a připadala mi často inspirativní.

Konkrétně jde především o certification, kdy je předpokladem řízení o hromadné žalobě soudní rozhodnutí, které autoritativně (v samém počátku) vyřeší otázku, zda jsou naplněny zákonné požadavky a jde tedy vlastně o hromadnou žalobu. Protože jde o otázku zásadního významu, lze tento přístup považovat z hlediska právní jistoty za velmi pozitivní. Dále bych zmínil princip hromadné žalobě jaksi „vlastní“, a to opt-out, který je projevem svobody žalobního práva. Uvedl bych také nezbytnou informovanost skupiny, která je vhodně zajištěna různými způsoby oznámení. Právní předpis také počítá s existencí názorových rozdílů uvnitř skupiny a stanovuje možnost vytváření podskupin.

Obzvláště zajímavá (pro naše poměry) se jeví zvýšená aktivita a rozšířené pravomoci soudu při vedení řízení. Tento, dalo by se říci, „neanglosaský“ přístup umožňuje soudu již

v samém počátku rozhodnout, zda se vůbec o hromadnou žalobu jedná a v dalších stádiích dohlížet na řádný průběh řízení. K tomu slouží jeho zvýšené pravomoci při vedení samotného řízení, schvalování dohod, jmenování právního zástupce a také v dalších situacích.

Mám za to, že seznámení se s touto cizí právní úpravou hromadné žaloby mělo vliv především na větší „nadhled“, se kterým jsem dále k tomuto institutu přistupoval, taktéž jsem snadněji dokázal odhalit problematické aspekty české úpravy a lépe se mi nalézala možná řešení. Obzvláště v částech zabývajících se úvahami *de lege ferenda*, jsem, přiznávám, z právní úpravy Spojených států čerpal hojně.

Další části práce jsou již zaměřeny na právní úpravu tuzemskou a její rozbor. Již po letném seznámení s platnými ustanoveními OSŘ, zabývajících se hromadnou žalobou, jsem získal pocit, že jde o úpravu nedostatečnou, až povrchní. Jsem nucen konstatovat, že s podrobnější analýzou a úvahami se tento pocit dále prohluboval.

Nicméně neovlivňován prvotními pocity jsem přistoupil k nestrannému rozboru jako základu pro další postup. Co do obecnějších zjištění, termín „hromadná žaloba“ není zákonem používán, natož pak definován. Jde tedy o pojmenování vytvořené právní teorií. V současné době je hromadná žaloba v našem právním řádu konstruována za pomoci dvou základních nástrojů. Jsou jimi rozšíření překážky *litispence* a tomu odpovídající rozšíření závaznosti rozsudku. To jsou, z podstaty věci, prvky hromadné žalobě jako takové imanentní. Je však nutné dodat, že v našem právním řádu jsou tyto prvky v konstrukci hromadné žaloby osamocené.

Zabýval jsem se samozřejmě také jednotlivými případy použitelnosti hromadné žaloby – především v návaznosti na zvláštní právní předpisy. Co se týče významnějších (či zajímavějších) zjištění v této oblasti, došel jsem k závěru, že ustanovení § 83 odst. 2 písm. c) OSŘ je v současné době obsoletní; obzvláště vzhledem k novele PžemZ účinné od 1. 1. 2012. Dále jsem našel vcelku zvláštní příklad uváděný k ustanovení § 83 odst. 2 písm. e) OSŘ – a to ustanovení § 24 a § 48 zákona č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách. Nad tímto názorem jsem vyslovil pochybnosti a došel jsem k závěru, že nemá dostatečnou oporu v zákonném textu příslušných ustanovení. Místo postupu dle § 83 odst. 2 písm. e) OSŘ (tedy použití hromadné žaloby) mi připadá vhodnější uplatnit postup dle § 112 OSŘ – tedy spojit věci do společného řízení.

V následující části práce se zabývám problematickými aspekty české právní úpravy hromadné žaloby. Konkrétní zákonný text nelze a priori považovat za špatný. Lze ho však beze sporu označit za nedostatečný. Hlavní nedostatky totiž spočívají v absenci dalších potřebných součástí, které zajišťují funkčnost celého institutu hromadné žaloby. Situaci nelze

řešit výkladem platných právních norem, protože takové normy jednoduše neexistují. Jde totiž o problémy závažnějšího – koncepčního – charakteru.

Jako nejzávažnější okruh nedostatků považuji postavení třetích osob (členů skupiny), kteří nejsou „prvními žalujícími“. Jde o osoby, jimž svědčí hmotněprávní legitimace k podání žaloby, avšak v uplatňování svého právního nároku jim brání překážka litispendence nebo později překážka věci rozsouzené.

Ve vztahu k překážce litispendence mají tyto osoby jen omezené možnosti „zapojit“ se do probíhajícího řízení. Došel jsem k názoru, že přistoupení jako další žalobce dle § 92 OSŘ je nejisté. Přistoupení jako vedlejší účastník dle § 93 OSŘ je snáze uskutečnitelné (existuje na něj i právní nárok), ovšem pro účinné uplatňování práv je nedostatečné. Jiné vhodnější možnosti procesní předpisy nenabízejí.

Ještě výraznější situace nastává po skončení řízení pravomocným rozsudkem. Ten je v případě hromadné žaloby dle § 159a OSŘ závazný i pro další osoby, které se řízení nemusely účastnit a často o jeho vedení ani nevěděly. Souhlasím s výše uvedenými názory, že tato situace je rozporná s článkem 6 odst. 1 EULP a s právem na spravedlivý proces, jež je významnou součástí ústavního pořádku České republiky.

Uvedené problémy by mohl na první pohled zlehčovat fakt, že hromadné žaloby jsou v našem právním prostředí typicky žalobami na negativní plnění. Docházím však k závěru, že i přesto může nastat situace, kdy dojde k nepřímému ovlivnění sporu na pozitivní plnění – prostřednictvím závazně vyřešené prejudiciální otázky.

Kromě výše uvedeného lze nalézt i další nedostatky, které taktéž nemohou být podceňovány. Patří mezi ně otázka výkonu rozhodnutí, který reálně může provést pouze první žalobce, i absolutní neinformovanost třetích osob o probíhajících řízeních a jejich případných výsledcích. Do výčtu problémů bych doplnil ještě neexistenci povinnosti prvního žalobce vést řádně řízení, absence možností opt-out či opt-in.

V návaznosti na uvedené lze reálně uvažovat také o zneužitelnosti procesního institutu hromadné žaloby. Nabízí se především možnost nátlaku na prvního žalobce, aby nepřistoupil k výkonu rozhodnutí či nevedl řádně řízení. Možnost získání neoprávněného prospěchu (za tento postup) na úkor ostatních členů skupiny je nasnadě.

Závěrečná část práce se věnuje komparaci dvou popsanych právních úprav hromadné žaloby – tedy úpravě ve Spojených státech a úpravě české; poté přistupuji k úvahám de lege ferenda.

Při srovnávání docházím k zjevnému závěru, že právní úprava ve Spojených státech je propracovanější. Toto lze mimo jiné přičítat samozřejmě mnohem delšímu vývoji. Tamní

zákonodárce si je dobře vědom specifík zástupného vedení řízení a snaží se na ně reagovat. Mnohá z tohoto faktu vyplývající opatření jsou popsána výše. V českém právním prostředí naopak opatření s obdobnými cíli chybí.

Ve Spojených státech má institut hromadné žaloby také daleko širší okruh použitelnosti, lze jej považovat za nástroj obecný. Naopak v České republice jde o nástroj speciální, použitelný pouze v omezené množině přesně definovaných případů. Co do samotné konstrukce – ve Spojených státech je možné pomocí hromadné žaloby uplatňovat nároky na pozitivní (peněžní) plnění. V oblasti našeho právního řádu toto možné není. Zajímavostí je, že právní řád Spojených států zná taktéž hromadnou žalobu, kdy skupina osob vystupuje na straně žalovaného. Ač jde o jev spíše ojedinělý, právní řád ho umožňuje (na rozdíl od našeho právního řádu).

V uvedených rozdílech nelze bez dalšího spatřovat nedostatky, často jde především o otázku právně-politického přístupu a jednotlivé přístupy nelze automaticky zavrhnout ve prospěch jiných.

Jako jeden z nejdůležitějších rozdílů (pro fungování institutu hromadné žaloby jako takové) je třeba vidět ve skupině samotné. Ve Spojených státech zákon její existenci uznává, v řízení je následně definována a práva jejích členů jsou chráněna. České právo naopak tyto otázky neřeší; pokud s existencí skupiny hmotněprávně legitimovaných osob počítá, tak pouze jaksi automaticky. Dochází pouze k rozšíření závaznosti rozhodnutí a překážky litispendence na předem neurčitý okruh osob. Naposled uvedené je samozřejmě neoddělitelně provázáno s výše uvedenými nedostatky naší právní úpravy.

Po provedených analýzách a úvahách nelze jinak, než konstatovat, že hypotéza této práce (současná úprava institutu hromadné žaloby je v právním řádu České republiky nedostatečná a problematická) se beze zbytku naplnila. V závěrečných pasážích se proto tato práce (ve smyslu vytyčených cílů) snaží přijít s možnostmi zlepšení současného stavu a nacházet řešení v rovině úvah de lege ferenda.

Tyto úvahy jsem z důvodu přehlednosti rozdělil do několika dílčích oblastí. Jako první se logicky jeví otázka okruhu použitelnosti hromadné žaloby. Ač nejde o úvahy ryze právní, ale spíše právně-politické, přiklonil jsem se k myšlence širší budoucí použitelnosti institutu hromadné žaloby. Omezovat její použití kazuistickým stanovením okruhů právních vztahů nevidím do budoucna jako přínosné. Taktéž sympatizuji s konstrukcí, která by umožňovala hromadnou žalobu na pozitivní plnění (typicky náhradu škody).

Vycházím-li z premisy, že budou stanoveny potřebné odchylky od „klasického“ soudního řízení (především za účelem ochrany práv skupiny osob), je třeba učinit rozhodnutí,

zda bude tento zvláštní režim v tom kterém případě použit. Z důvodu právní jistoty, inspirován institutem certification, mám za to, že by tato otázka měla být vyřešena samostatným rozhodnutím (co nejrychleji po zahájení řízení).

Opět z důvodu právní jistoty taktéž navrhuji, aby byla autoritativním soudním rozhodnutím vymezena skupina osob jako celek. Tyto osoby by dále měly být patřičně informované o zahájení řízení a jeho průběhu. Způsobů se nabízí mnoho (od hromadných oznámení různé podoby až po individuální notifikaci). Vědomost o probíhajícím řízení je jednoznačně nezbytným předpokladem k možnosti účinně hájit svá práva.

Dále považuji za nutné zavedení některého (či obou) z principů opt-in či opt-out. K jednoznačnému řešení v tomto případě nedocházím, to bude záviset až na konkrétní podobě nové právní úpravy.

Pravděpodobně klíčovou oblastí a úkolem budoucí právní úpravy je ochrana práv členů skupiny. Vycházím z hypoteticky ideálního stavu, kdy vedoucí (první či hlavní) žalobce řádně vede řízení a z jeho výsledku benefitují všichni členové skupiny. Zabezpečení tohoto ideálního stavu lze dosáhnout vytvořením vhodné soustavy kontrolních a nápravných mechanismů.

Tato opatření jsem rozdělil na vnitřní a vnější. Vnitřní kontrola je uskutečňována samotnými členy skupiny. Nezbytným předpokladem je zajistit jejich náležitou informovanost o průběhu řízení. V případě, že nesouhlasí s postupem hlavního žalobce, musí mít možnost účinně svůj názor vyjádřit a ovlivnit další postup řízení. V úvahu přichází např. institut amerických „subclasses“, tedy podskupin.

Vnější kontrola je naproti tomu zajišťována dozorem soudu nad některými významnými procesními situacemi a rozhodnutími. Jako podobný příklad (českému právu známý) uvádím § 179 OSŘ (schválení úkonu): „*Je-li k platnosti právního úkonu, který byl učiněn za nezletilého, třeba schválení soudu, soud jej schválí, jestliže to je v zájmu nezletilého.*“ Tento přístup lze využít i v případě hromadné žaloby. Vybrané důležité úkony účastníků by podléhaly soudnímu schválení. Lze uvažovat např. o zpětvzetí žaloby, schválení smíru i dalších (obzvláště dispozičních) úkonech. Soud by při jejich schvalování samozřejmě zkoumal zákonnost; vhodné by bylo vytvořit soustavu dalších kritérií (např. soulad s dobrými mravy, nepoškozování ostatních členů skupiny, nezvýhodňování jiných členů apod.)

Pokud jde o výkon rozhodnutí, tam je jednoznačně třeba zabezpečit možnost výkonu pro všechny členy skupiny, nikoliv pouze hlavního žalobce. V případě přípustnosti hromadné žaloby na pozitivní plnění je také třeba řešit otázku distribuce plnění mezi jednotlivé členy skupiny. Příkladem uvádím možnost dvoufázového řízení.

V neposlední řadě je nutné se v rámci obecných úvah věnovat také kolektivní žalobě (jako podkategorii žaloby hromadné). Kriticky je nutné hodnotit současný vztah nahodilosti mezi žalobou kolektivní a skupinovou. Zastávám názor, že v budoucnu by měla žaloba kolektivní sloužit spíše jako doplněk žaloby skupinové na straně jedné a žaloby veřejné na straně druhé.

Závěrem bych chtěl (opět) zdůraznit potřebu novelizace současné právní úpravy hromadné žaloby v našem právním řádu. Myslím, že v této práci uvedené nedostatky jsou dostatečným odůvodněním tohoto požadavku.

Hromadná žaloba se mi jeví jako velice zajímavý právní institut, a to jak z čistě teoreticko-právního úhlu nazírání, tak i z více praktického pohledu. Myslím si, že lze vyslovit předpoklad, že v budoucnu význam tohoto právního institutu s vysokou mírou pravděpodobnosti poroste. O jeho budoucí podobě a vývoji lze jen spekulovat, avšak mám za to, že v té či oné podobě bude mít i v právním řádu České republiky své místo a bude sloužit jako důležitý nástroj účinného uplatňování práv v civilním soudním řízení.

## 6. Seznam použitých zdrojů

### ▪ *Zahraniční zdroje*

- 1) FLEMING, James, HAZARD, Geoffrey. *Civil procedure*. 3. vydání. Boston: Little, Brown and company, 1985. 710 s.
- 2) KANE, Mary Kay. *Civil procedure in a nutshell*. 2. vydání. St. Paul: West Publishing, 1985. 306 s.
- 3) FRIEDENTHAL, Jack a kol. *Civil procedure: cases and materials*. 9. vydání. St. Paul: Thomson-West, 2008. 1274 s.
- 4) SUBRIN, Stephen a kol. *Civil procedure: Doctrine, practice and context*. 3. vydání. Austin: Aspen Publishers, 2008. 1175 s.
- 5) MARCUS, Stanley a kol. *Manual for Complex Litigation*. 4. vydání. Washington: Federal Judicial Center, 2004. 798 s.
- 6) EBLE, Timothy. *Glossary of Legal Terms Used in Class Action Litigation* [online]. classactionlitigation.com, [cit. 18. července 2012]. Dostupné na <http://www.classactionlitigation.com/glossary.html>.

### ▪ *Tuzemské monografie a komentáře*

- 1) BALARIN, Jan. *Kolektivní ochrana práv v civilním soudním řízení*. Praha: Centrum právní komparatistiky, Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, 2011. 239 s.
- 2) ŠKÁRKOVÁ, Marta a kol. *Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou*. 4. aktualizované vydání. Praha: Linde, 2009. 1263 s.
- 3) DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský soudní řád: komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009. 1579 s.
- 4) DAVID, Ludvík a kol. *Občanský soudní řád: komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. 1072 s.
- 5) WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde, 2011, 711 s.

### ▪ *Tuzemské časopisy a sborníky*

- 1) SMOLÍK, Petr. Hromadné žaloby – současnost a výhled české právní úpravy. In KINDL, Milan (ed), DVOŘÁK, Jan (ed). *Pocita Martě Knappové k 80. narozeninám*. Praha: ASPI, 2005, s. 381 – 402.



- 2) WINTEROVÁ, Alena. Hromadné žaloby (procesualistický pohled). *Bulletin advokacie*, 2008, roč. 2008, č. 10, s. 21 – 27.
- 3) ZIMA, Petr. Skupinové žaloby a české právo. *Právní fórum*, 2007, roč. 2007, č. 3, s. 94 - 97.
- 4) RECHBERGER, Thomas. Hromadné žaloby v českém a rakouském právu. *Jurisprudence*, 2007, roč. 2007, č. 1, s. 31 - 36.
- 5) ZIMA, Petr. K tzv. hromadným žalobám. *Právní rozhledy*, 2003, roč. 2003, č. 4, s. 180.
- 6) TICHÝ, Luboš (ed). *Procesní ochrana kolektivních zájmů*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 122 s.

▪ **Právní předpisy**

- 1) Federal Rules of Civil Procedure
- 2) Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- 3) Zákon č. 63/1991 Sb., o ochraně hospodářské soutěže, ve znění pozdějších předpisů
- 4) Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- 5) Zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů
- 6) Zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, ve znění pozdějších předpisů
- 7) Zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, ve znění pozdějších předpisů
- 8) Zákon č. 104/2008 Sb., o nabídkách převzetí, ve znění pozdějších předpisů
- 9) Zákon č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách, ve znění pozdějších předpisů

## **7. Shrnutí v českém a anglickém jazyce**

### **7.1 Shrnutí**

Tato práce se zabývá právním institutem hromadné žaloby. Jde o nástroj uplatnění a ochrany kolektivních zájmů v civilním soudním řízení. Tato práce zkoumá jeho úpravu a fungování jednak v právu Spojených států amerických a dále pak v právním prostředí České republiky. Základní hypotézou, ze které vychází, je předpoklad, že současná úprava tohoto institutu je v právním řádu České republiky nedostatečná a problematická. Tuto skutečnost si klade za cíl vyvrátit či ověřit a v závislosti na odpovídajících zjištěních se pak snaží přijít s možnostmi zlepšení současného stavu a nacházet řešení v rovině úvah *de lege ferenda*.

Co do struktury, nejprve se tato práce zabývá právní úpravou hromadné žaloby (tedy institutu „class action“) ve Spojených státech amerických. Neklade si za cíl komplexní zpracování této oblasti, ale spíše přibližuje nejdůležitější (či zajímavé) mechanismy a právní konstrukce. V části pojednávající o české právní úpravě analyzuje současný stav a snaží se odhalit jeho nedostatky. V návaznosti na zjištěné skutečnosti se pak snaží přijít s možnými řešeními objevených problémů. Závěrečné pasáže práce jsou věnovány úvahám *de lege ferenda*.

Stěžejními právními předpisy pro danou problematiku jsou základní civilně-procesní předpisy jednotlivých států. V České republice jde o zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, a v USA o soubor procesních norem zvaný Federal Rules of Civil Procedure.

### **7.2 Summary**

This thesis is concerned with a legal conception of class action. It is a legal device of collective interests protection. This thesis examines its use in legal systems of the USA and the Czech Republic. The basic assumption of this thesis assume, that in the Czech Republic a present state of this legal conception is insufficient and problematic. The main goal of this thesis is to validate or disprove this fact and eventually find possible solutions in „*de lege ferenda*“ thoughts.

As for the structure, first topic to be concerned with in this thesis is a legal conception of class action in legal system of the USA. It is far from complete elaboration of this area. It rather explains the most important (or interesting) mechanisms and legal constructions. In the part dealing with a legal conception of class action in legal system of the Czech republic, the thesis analyses the present state and tries to reveal its imperfections. Then it tries to come up

with possible solutions. The closing part of this thesis is devoted to the „de lege ferenda“ thoughts.

The fundamental legislation for class action subject is the statute no. 99/1963 Sb (in the Czech republic) and Federal Rules of Civil Procedure (in the USA).

## 8. Seznam klíčových slov/Key words list

- ***Klíčová slova***

Civilní proces, ochrana kolektivních zájmů, hromadná žaloba, litispendence, res judicata, Česká republika, Spojené státy americké

- ***Key words***

*Civil procedure, collective interests protection, class action, autre action pendant, res judicata, the Czech republic, the United States of America*